

HILJAISET ISÄT
- KIRJALLISUUSKATSAUS ISIEN OSALLISUUDESTA
LASTENSUOJELUN TYÖSKENTELYSSÄ

Laura Viemerö
Maisterintutkielma
Sosiaalityö
Kokkolan yliopistokeskus
Chydenius
Jyväskylän yliopisto
Maaliskuussa 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen kunta	tiede-	Laitos Kokkolan yliopistokeskus Chydenius
Tekijä Laura Viemerö		
Työn nimi <i>Hiljaiset isät</i> - kirjallisuuskatsaus isien osallisuudesta lastensuojelun työskentelyssä		
Oppiaine Sosiaalityö	Työn laji Pro gradu -tutkielma	
Aika Maaliskuu 2023	Sivumäärä 72	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tarkastelen pro gradu -tutkielmassani sitä, miksi isien kanssa toteutuva vuorovaikutus lastensuojelun viranomaistyössä on vähäisempää kuin yhteistyö äitien kanssa. Yhä edelleen äitejä pidetään pääasiallisina huoltajina lapsilleen, ja isän olemassaolo joko sivuutetaan kokonaan tai sen vähäiseen rooliin ei kiinnitetä juuri huomiota.</p> <p>Sukupuolisensitiivinen sosiaalityön tutkimus on Suomessa vielä melko vähäistä ja haurasta ja keskittyy paljolti miesten osalta päihde-, asunnottomuus- ja työttömyysteemoihin. Kriittisen sosiaalityön keinoin voidaan kiinnittää huomiota siihen, miten tasa-arvoinen vanhemmuus ja vanhempien kohtaaminen toteutuvat käytännön sosiaalityössä ja miten sortoa luovia ja ylläpitäviä rakenteita tunnistamalla voidaan tehdä entistä oikeudenmukaisempaa kohtaamistyötä.</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella kirjallisuuskatsauksen avulla isien osallisuutta lastensuojelun työskentelyssä. Tutkimuksen aineisto koostuu vertaisarvioituista kansainvälisistä artikkeleista, joissa tutkitaan isien osallisuuden esteitä lastensuojelussa. Isien kohtaaminen ja nostaminen resurssiksi lastensa elämässä on eettisesti tärkeä ja kaikkia kulttuureita ja ihmisryhmiä koskettava asia. Tulkitseen kansainvälisten artikkeleiden tutkimustuloksia suhteessa suomalaiseen kunnalliseen lastensuojelun työskentelyyn.</p> <p>Tutkimustulokset osoittavat, että lastensuojelun asiakkaiden <i>isien hiljaisuus</i> on huomattu kansainvälisesti. Isien kanssa työskentelyn esteinä havaitaan olevan useita syitä. Kohtaamiseen vaikuttavat sosiaalityöntekijän omat asenteet ja ennakko-oletukset, jotka väistämättä ohjaavat hänen työtään. Äidin rooli portinvartijana päättämässä yhteydenpidosta perheen ulkopuolelle saattaa vaikeuttaa isän asemaa, kuten myös äidin ja sosiaalityöntekijän yhteinen rintama. Isät kokevat olevansa vieraalla maalla, eivätkä he koe tulevaisuutta kohdatuiksi ja kuulluiksi omina yksilöinä, miehinä. Isät kokevat myös pelkoa lastensa menettämisestä, eivätkä perheille suunnatut palvelut yleensä ole isille soveltuvia. Miehen tunteikkuutta ei myöskään sallita samalla tavalla kuin äitien, ja isien käytöstä kuvataan esimerkiksi aggressiivisena tai välinpitämättömänä.</p>		
Asiasanat Sukupuolittunut vanhemmuus, lastensuojelu, isyys, tasa-arvo, sukupuolivastuullisuus, osallisuus		
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto		
Muita tietoja		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA YHTEISKUNNALLINEN NÄKÖKULMA.....	5
	2.1 Sukupuolentutkimus sosiaalityössä	5
	2.2. Aiempi tutkimus aiheesta	8
	2.2 Isät ja tasa-arvoinen vanhemmuus	11
3	SOSIAALITYÖN NÄKÖKULMA (KRIITTINEN SOSIAALITYÖ).....	17
	3.1. Rakenteellisen sarron vastustaminen	17
	3.2. Sensitiivinen eroja kunnioittava etiikka sosiaalityössä	20
	3.3. Sukupuolisensitiivinen sosiaalityö ja sukupuolivastuullinen ymmärrys ..	22
4.	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	26
	4.1. Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen tavoite.....	26
	4.2. Aineiston keruu ja kuvaus	27
	4.3. Kirjallisuuskatsaus aineistonkeruun menetelmänä	30
	4.4. Teoriaohjaava sisällönanalyysi & analyysin kulku.....	32
	4.5. Eettisyys tutkimuksenteossa	34
5	ANALYYSIN TULOKSET	36
	5.1. Syyt ja mekanismit ilmiön taustalla	36
	5.1.1. Isän näkökulma.....	38
	5.1.2. Sosiaalityöntekijän näkökulma	42
	5.1.3. Kulttuuriset ja organisatoriset tekijät	44
	5.2. Ratkaisuja	46
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	55
	LÄHTEET	58
	LIITTEET	67

1 JOHDANTO

Otan työpuhelimen käteeni ja näppäilen perhehoitoon sijoitetun lapsen sijaisvanhemman numeron. Olen aloittanut uudessa työssä ja haluan tavata kaikki asiakaslapseni. Puhelimeen vastaa naisen ääni, äiti. Esittelen itseni. Hän kertoo olevansa juuri töissä ja kysyy hämillään, voisinko soittaa hänen puolisolleen, joka on kotona lasten kanssa. Päätän puhelun itse hämmentyneenä ja hieman nolona siitä, että olen automaattisesti olettanut sijaisvanhemman olevan perheen äiti.

Tämän Pro gradu – tutkimuksen tarkoituksena on herätellä tunnistamaan ja tarkastelemaan syvällä meissä virtaavia sukupuolittuneita ajatuksia sekä miettimään, miksi äitejä pidetään luonnostaan oikeutettuina asemaansa ensisijaisina vanhempina. Tutkimusartikkelini käsittelevät lastensuojelussa tehtävää yhteistyötä ja vuorovaikutusta isien kanssa sekä yhteistyön esteitä ja haasteita. Isiä kohtaan ei ole samanlaisia vanhemmuuden odotuksia, kuin äitejä kohtaan on. Tutkimuksellani haluan tehdä näkyväksi niitä piilossa olevia jännitteitä, valtasuhteita ja haasteita, jotka estävät tiiviimmän työskentelyn lastensuojelun piirin asiakaslasten isien kanssa.

Kirjallisuuskatsauksen avulla voin tutkia aineistoja laajalla maantieteellisellä alueella ja tuoda kotimaiseen käytännön sosiaalityöhön jotain käyttökelpoista. Isien osallisuutta lastensuojelun ja perhepalveluiden kontekstissa on tutkittu melko paljon kansainvälisesti, ja odotan tutkimukseni nostavan esiin näkökulmia, joiden avulla isien kanssa tehtävää sosiaalityötä lastensuojelussa voitaisiin tehostaa.

Suomessa lastensuojelun viranhaltijalla on suuri rooli ja valta perheen asioihin. Lastensuojelun työssä ovat läsnä uhka-asetelma ja valta. Työn käytännöt näyttävät vaihtelevan paljon työntekijän persoonan, henkilökohtaisen ajatusmaailman ja maantieteen mukaan. Perheitä kohdellaan eriarvoisesti sen mukaan, missä he sattuvat asumaan ja kenet he saavat sosiaalityöntekijäkseen. Isiä saatetaan kategorisoida jo

ennakkotietojen valossa joko hyviin tai pahoihin, ja yhteistyön syntymistä leimaavat oletukset tietyistä identiteetistä, ilman että yksilöön on tutustuttu (Christie 2001, 9). Scourfield (2003, 60) viittaa olettamukseen siitä, että useammin naiset hoivaavat ja suojelevat, ja miehet hyväksikäyttävät. Naiset kantavat ensisijaista vastuuta ja heitä pidetään vastuullisina lasten hyvinvoinnista, miehiä kuvataan vaarallisina, uhkaavina ja etäisinä.

Lastensuojelussa sosiaalityöntekijän tulee perustella ajattelunsa ja tekonsa lapsen edulla. Lapsella on YK:n Yleissopimuksen lapsen oikeuksien mukaan sitova ihmisoikeus molempiin vanhempiinsa (sopimuksen artikkelit 3, 7, 8 ja 9). Viranomaisen on työssään otettava huomioon lapsen lähipiiri ja lastensuojelun työssä laki velvoittaa viranomaista työskentelemään tavalla, joka tukee lapsen vanhempia heidän kasvatustehtävässään (Lastensuojelulaki § 2). On vanhanaikaista ajatella äitiä lapsen pääasiallisena huoltajana ja nykyorientaatiot kiinnittävätkin enemmän huomiota lapsen kokonaisympäristöön ja vuorovaikutussuhteisiin. Tutkimuksessani suhtaudun kriittisesti tasavertaisen vanhemmuuden toteutumiseen ja toisaalta sen odotukseen. Sukupuolistavat käytännöt ovat meissä kulttuurisesti asentuneina, eikä niitä ole helppo aina tunnistaa saati muokata.

Lasse Murto on määritellyt artikkelissaan (2005, 320) sosiaalityön olevan ”muutostyötä, jonka tavoitteena on vähentää yhteiskunnassa olevia rakenteellisia esteitä, epäoikeudenmukaisuutta ja eriarvoisuutta”. Tasa-arvo tarkoittaa yhdenvertaisuutta, aktiivisia tekoja sen edistämiseksi sekä rakenteellisia ratkaisuja yhteiskunnan sukupuolittuneiden prosessien ja rakenteiden muuttamiseksi (Kantola, Nousiainen & Saari 2012, 10) Sosiaalityöntekijällä on eettinen ja ammatillinen velvoite tehdä rakenteellista sosiaalityötä osana asiakastyön käytäntöjä ja saada eri tasot keskustelemaan keskenään. (Kts. Talentia 2005 Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet) Syrjinnän vastainen oikeus ja tasa-arvopolitiikka tarkoittavat ihmisten samanarvoista kohtelua ja muodollisesta sanahelinästä vapaata tosiasiallista ja arkeen ulottuvaa yhdenvertaisuutta. Piilossa olevien asenteiden ja epä-määräisen ei-kohtaavan asennoitumisen osoittaminen epätasa-arvoiseksi kohteluksi ei ole helppoa todentaa, eivätkä asiakkaat sellaiseen useinkaan ryhdy. Anis (2012, 346–347) on todennut olevan tarpeen lisätä monenlaisia eroja huomioivaa osaamista ja

myös mieserityistä osaamista sosiaalityön käytännöissä, jotta asiakkaiden yhdenvertaisuus palveluissa voisi toteutua. Miesten vähyden sosiaalialalla on nähty olevan myös miesasiakkaan asemaa heikentävä seikka (Korvajärvi 2010, 186–187).

Tutkimusaiheellani on vahva eettinen perusta. Lähtökohtana on lapsen oikeus molempiin vanhempiin sekä myös isien oikeus saada tarvitsemansa sosiaalihuollon palvelu tukemaan suhdettaan lapseen ja perhe-elämään. Sosiaalityön näkökulmasta on tärkeä kiinnittää huomiota ryhmiin, jotka ovat tietyn palvelun tai alueen näkökulmasta marginaalissa ja äänettämiä. Hiljaisuus ei useinkaan tarkoita sitä, ettei olisi mitään sanottavaa. Monet tekijät vaikuttavat siihen, miten ihmiset tulevat vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön (vrt. Ciczowska-Giedzum 2021, 136). Sosiaalityössä keskeistä on osata kohdata ja tuoda mukaan vuorovaikutukseen ryhmiä, jotka eivät luonnostaan ole aktiivisia asiakkaita. Aktiivisilla asiakkailla tarkoitan sosiaalihuollon piirin asiakkaita, jotka ovat ominaisuuksiltaan äänekkäitä, mielipiteitään esiin tuovia, itseä ja omiaan puolustavia, tiedonjanoisia sekä tiedostavia. He osaavat pitää puolensa, kysyä ja selvittää asioita. Sosiaalityössä kohtaa kuitenkin paljon heitä, jotka ovat hiljaa. Kantola ym. (2012, 11) toteavat tasa-arvon toteuttamisen jäävän yksilön harteille silloin, kun kaikilla todetaan olevan samanlaiset mahdollisuudet. Lastensuojelussa saatetaan ajatella, ettei isä ole kiinnostunut, ellei häntä näy palaverissa.

Esittelen tarkemmin valitsemani tutkimusartikkelit Tutkimuksen toteutus - osiossa. Olen alun perin kiinnostunut tutkimaan isiä, jotka eivät ole omilla toimillaan aiheuttaneet lapsen kohdistuvia lastensuojelullisia toimia. Huomasin kuitenkin tutkimuksen edetessä, ettei lastensuojelun kontekstiin ja hiljaisiin potentiaalsiin isiin rajoittunutta tutkimusmateriaalia ole juuri saatavilla. Artikkeleissa esiintyvät rinnakkain isät, joilla on päihde-, väkivalta tai muuta haitallista problematiikkaa sekä heitä, joilla näitä ei ole. Täysi päihde- tai väkivaltataustaisten isien poissulkeminen ei ole ollut mahdollista, taikka mielekästäkään tutkimukseni luonne huomioon ottaen. Olen rajannut ulos maahanmuuttajataustaisia isiä tutkivat artikkelit, sillä maahanmuuttoon liittyvät keskustelut ovat toisenlaisia, enkä aio keskittyä niihin. Tutkimukseni isät voivat olla biologisia tai sosiaalisia vanhempia, myös etäisiä.

Lapsen näkökulmasta isällä tarkoitan tässä yhteydessä niitä miehiä, jotka ovat isän roolissa lapsen läheisenä ja/ tai biologisia isiä.

Tutkielma etenee siten, että seuraavassa luvussa esittelen tutkimukseni taustaa, siihen liittyvää yhteiskunnallista keskustelua sekä teoriaa. Tutkimuksen teoreettinen ja yhteiskunnallinen taustakehys rakentuvat sukupuolentutkimuksen, sukupuolittuneen vanhemmuuden ja isyyden, kriittisen ja mieserityisen sosiaalityön sekä sukupuolirooleja käsittelevän kirjallisuuden varaan. Sorron ja epäoikeudenmukaisuuden vastaiset teoriat sekä kriittinen sosiaalityö asettuvat laajoiksi taustavireiksi tutkimuksessasi sekä omassa ajattelussani. Sensitiivinen eroja kunnioittava etiikka sosiaalityössä sopii tavaksi lähestyä kohtaamistyötä ja vuorovaikutuksen haasteita. Kolmannessa luvussa esittelen tarkemmin sosiaalityön näkökulmaa sekä sukupuolisensitiivisyyttä sosiaalityössä. Neljännessä luvussa esittelen tutkimuskysymykseni, käyttämäni tutkimusaineiston ja tutkimusartikkelit sekä kuvaan käyttämäni tutkimusmenetelmät. Viidennessä luvussa käsittelemme tutkimustuloksia sekä esiin nousseita ratkaisuehdotuksia. Kuudennessä luvussa esitän yhteenvedon tutkimustuloksista ja pohdin tulosten merkitystä sekä sosiaalityön että laajemmin yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Tutkimuksen lopussa ovat lähteet sekä tutkimusartikkeleista laadittu taulukko (Liite 1).

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA YHTEISKUNNALLINEN NÄKÖKULMA

2.1 Sukupuolentutkimus sosiaalityössä

Suomessa on omalaatuinen historiallinen sukupuolidiskurssi, jossa naiseus kuvataan vahvana ja mieheys heikkona. Tausta tällaisille kulttuurisille kuville tulee historiasta; miesten poissaolo, sodat, köyhyys, agraarisuus ja aikainen kuolleisuus sekä juoppous. Naiset ovat kouliintuneet vahvoiksi, vailla kunnollista sosiaaliturvaa (Julkunen 2012, 35). Katja-Maria Miettunen (2009, 11) on oivallisesti huomauttanut, että merkittävää on myös se, mitä ennen uskotaan tapahtuneen, eikä vain se, mitä menneisyydessä oikeasti on tapahtunut.

Suomalaisen sosiaalityön tutkimuksessa on 1980-luvulla herätty sosiaalisten ongelmien sukupuolittuneisuuteen. Kuitenkin sukupuolittunutta sosiaalityötä on Suomessa tutkittu melko vähän (Kuronen ym. 2004). Tarja Pösön tutkimus naisvangeista vuodelta 1986 ja Riitta Granfeltin tutkimukset kodittomista naisista (1992; 1998) olivat ensimmäisiä tutkimuksia, joissa sukupuolella nähtiin olevan erityisyys suhteessa sosiaaliseen ongelmaan. Sukupuolisensitiivisyys tuntuu olevan paljon naisten oikeuksien ajamista ja naisten tasa-arvon vaatimista miesten maailmassa (Husso & Heiskala 2016; Julkunen 2012; Varanka 2012). Naisia ja naiseutta on tutkittu miehisessä maailmassa, mutta vähemmän on tutkittu miehiä ja isiä niin sanotusti naisen tontilla.

Hannele Forsberg on tutkinut jo 1990-luvulla sukupuolittunutta perheiden kohtamista sosiaalipalveluissa (1994). Nais- ja miestutkimus on kuitenkin vasta 2000-luvulla tullut yleisemmäksi. Sukupuolisensitiivinen sosiaalityön tutkimus keskittyy miesten osalta paljolti päihde-, asunnottomuus ja työttömyysteemoihin. Tutkimusperinteen ollessa nuori, voidaan kuitenkin ajatella olevan helpompi lähestyä aihetta uteliaana ja ilman painolasteja. Muualla maailmassa esimerkiksi feministisillä tutkimus-suunnilla on pidemmät perinteet ja traditio (Kuronen ym. 2004, 9).

Alanko & Orjasniemi (2018) ovat kirjoittaneet artikkelin miessosiaalityöntekijöistä. He ovat haastatelleet viittä miessosiaalityöntekijää ja ovat tehneet sukupuoli-kysymyksen käsittelyä sosiaalityössä hieman tunnettavammaksi. Kiinnostavaa on, että haastatellut miehet tunsivat saavansa sukupuolensa ansiosta uskottavuutta ja kokivat sukupuolen itsessään tuottavan pätevyyttä ja auktoriteettia. Miehillä lankesi työtehtävissä luontevasti asiantuntijarooli. Suhteessa asiakkaisiin haastateltavat toivat esiin tarpeen olla tietoinen omasta sukupuolestaan ja sen vaikutuksista asiakastilanteissa. Työskennellessään naisvoittoisella alalla miessosiaalityöntekijät myös ilmentävät aikamme uudenlaista maskuliinisuutta, joka voi olla pehmeän miehekästä. Sosiaalityö mielletään edelleen naisvaltaiseksi ammatiksi, jonka käytännöt ja arvot kytkeytyvät länsimaisissa kulttuureissa feminiinisinä pidettyihin ominaisuuksiin. Sukupuolta sosiaalityössä ja sosiaalityön maskuliinisuutta on tutkittu vielä vähän (Alanko & Orjasniemi 2018).

Fook (2012, 8) on kiinnittänyt huomiota rakenteellisen sosiaalityön kritiikkiin, jossa sukupuolesta on tullut määrittävä tekijä profession sisällä. Sosiaalityön teoreetikot ovat usein olleet miehiä, kun käytännön työstä vastaavat naiset. Asetelma on omiaan vahvistamaan patriarkaalista ajatusta naisista hoivaajina ja miehistä päättäjinä ja tukee patriarkaalisia rakenteita yhteiskunnassa. Miehisyyden ja isyyden kuvaa lastensuojelun asiakasperheissä rakentavat usein naisammattilaiset (Karvinen-Niinikoski ym. 2005, 20) yhdessä perheen äitien kanssa. Se, millaiseksi kuva perheen isästä muodostuu, riippuu usein siitä, miten perheen äiti kuvaa isää. Identiteettikuvat syntyvät muun muassa sukupuolen, yhteiskunnallisen aseman ja kulttuuritaustan kautta ja täydentyvät puheissa ja niiden kautta. Tulkinnoilla voi olla tärkeitä seurauksia sille, miten asiakassuhde rakentuu ja ylipäätään onnistuu sekä millaisina valtasuhteet

näyttäytyvät (Löytty 2005, 174). Naissosiaalityöntekijöiden voi usein olla helpompi keskustella, ymmärtää ja samaistua naisen näkökulmaan ja auttaa äitejä, jolloin isien kohtaaminen jää vähemmälle (Baum 2016, 1466). Baum (2016) on huomauttanut oivallisesti, että koska sosiaalityössä autetaan usein kaikkein heikoimpia, sorreituimpia ja syrjityimpiä, voi miesten heikkoutta olla vaikeampi kohdata, sillä miehillä voidaan edelleen todeta olevan yhteiskunnassa ryhmänä sosiaalisesti vahvempi asema.

Miehet ja pojat ovat tutkimuksissa edelleen usein näkymätön sukupuoli, normi, johon nais erityisiä kysymyksiä peilataan. Mies- ja maskuliinisuustutkimus tekevätkin näkymätöntä sukupuolta näkyväksi. Mies- ja maskuliinisuustutkimus tutkii, miten sukupuoli vaikuttaa heihin ja mitä merkityksiä sukupuolella on yhteiskunnassa. Miestutkimuksen varhaiset vaiheet voidaan paikantaa 1960- ja 70-luvuille Yhdysvaltoihin. Akateeminen miestutkimus syntyi 1970-luvun loppupuolella englanninkielisissä maissa ja Skandinaviassa. Miestutkimuksen toinen aalto oli teoreettista ja empirististä, joka vei huomion sukupuolirooliteorioista mieserityisiin kysymyksiin. Hegemoninen maskuliinisuus, jota glorifioidaan symbolisesti kulttuurituotteissa ja mediassa, kehittyi 1980-luvun lopulla. (Jokinen ym. 2012, 171–174) Iso osa miehistä ei yllä hegemonisen maskuliinisuuden vaatimukseen kuin osittain. He, sekä naiset heidän ympärillään eri rooleissa, osallistuvat kuitenkin hegemonisen maskuliinisuuden tukemiseen, koska se tuntuu yhteiskunnassa normaalilta ja suotuisalta (Julkunen 2010, 57; Jokinen 2010, 132; Alanko 2018). Hegemonisen maskuliinisuuden käsite on kohdannut myös kritiikkiä, mutta en tässä työssä mene siihen (kts. Aho ym. 2021, 22). Sukupuoliroolitutkimuksen pioneerityönä voidaan Suomessa pitää Elina Haavio-Mannilan (1968) teosta ”Suomalainen nainen ja mies – asema ja muuttuvat roolit”. Kivijärvi, Huuki & Lunabba (2018) taas ovat kokoomateoksessa ”Poikatutkimus” pyrkineet tarkastelemaan yhteiskunnan sukupuolittuneita rakenteita kriittisesti. Kyseessä on ensimmäinen suomalaista poikatutkimusta esittelevä tieteellinen kokoomateos.

2.2. Aiempi tutkimus aiheesta

Tutkimusaiheeni taustakeskustelussa ja yhteiskunnallisen merkittävyyden keskiössä ovat kysymykset oikeudenmukaisuudesta, tasa-arvosta ja tasavertaisesta vanhemmuudesta. Tasa-arvo käsitteenä ja ilmiönä muuttuu tietyssä ajassa, paikassa ja tietyn poliittisen ja oikeudellisen määrittelyn tuloksena. Yhteiskunnallinen keskustelu vanhemmuuden rooleista, sukupuolisesta tasa-arvosta ja äitiyden myyteistä, sekä mieheydestä ja isyydestä asettavat kontekstin esittämilleni kysymyksille. (Kantola ym. 2012, 9–10, 179)

Miehiä käsittelevistä tutkimuksista isyys on varmasti eniten tutkittu. Isyystutkimuksessa ei kuitenkaan ole laajasti problematisoitu maskuliinisuuteen tai sukupuoleen liittyviä kysymyksiä. Maskuliinisuudet käytäntöinä rinnastuvat mielenkiintoisella tavalla isyyteen: mies kiinnittyy isyytensä käytännöillä tiettyyn maskuliinisuuteen – olemalla tietyllä tavalla isä toteutetaan tietynlaista maskuliinisuutta (Connell 1995). Miestutkimuksen metodologiaa (Aho, T. & Nieminen, J. & Salo, A. 2021) tarjoaa ainoana suomalaisena teoksena menetelmällisiä näkökulmia miestutkimukseen.

Tutkimukset ovat käsitelleet isäksi tuloa ja isänä olemista, isien tunteita ja perhe-elämään liittyviä kysymyksiä. Isiä on tutkittu jonkin verran haastatteleamalla, jolloin on saatu esiin isien kokemuksia ja omaa ääntä (Aalto 2012, 186; Eerola & Mykkänen 2014.) Miehiä ja isyyttä käsitteleviä populaariteoksia alkoi ilmestyä 1970-luvun lopulla. Isyyttä käsittelevissä teksteissä haikaillaan toisaalta perinteisten sukupuoliroolien perään, että myös maalataan isyyden uusia mahdollisuuksia. Miestutkimus nimenä on ilmestynyt 1980-luvun puolivälissä, kun tasa-arvoasiain neuvottelukunnan (TANE) Tutkimusjaosto asetti työryhmän selvittämään kotimaista miestutkimusta (Aho ym. 2021, 137–160). Miesten ongelmina on perinteisesti tutkittu alkoholismia, työttömyyttä ja väkivaltaa. Jorma Hänninen (1992) on lanseerannut suomen kieleen termin kriittinen miestutkimus. Käsite on suomennos brittiläisen sosiologin Jeff Hearnin käyttämästä termistä ”Critical Studies on Men and Masculinities”, joka viittaa ”feministisesti orientoituneeseen tutkimukseen ja jonka tavoitteena on miesten emansipaatio ja uusien miehiä koskevien puhetaiposten kehittäminen” (Jokinen ym. 2012, 175–177) Kriittisessä miestutkimuksessa (esim. Jokinen 2010) sukupuoli on usein jaettu

biologiseen ja fysiologiseen ja sosiaalista sukupuolta on kuvattu feminiinin ja maskuliinin käsittein. Isyydestä olisi syytä puhua monikossa sekä menneisyyden että nykyisyyden kohdalla, sillä menneestä tiedetään se, mitä tulkitsemme oman aikamme kautta ja kysymyksenasettelujen kautta. Menneisyyden isyydet ovat monimuotoisia, kuten nykyisetkin (Aalto, 2012, 95–96).

Suomessa isien osallistumista ja kohtaavaa vuorovaikutusta lapsi- ja perhepalveluissa on tutkittu jonkin verran. ”Fathers’ narratives on support and agency: a case study of fathers in a Finnish child welfare NGO” (Mykkänen, Eerola, Forsberg, & Autonen-Vaaraniemi 2017) on kiinnostava kotimainen artikkeli. Isien ja miesten kokemuksista ja osallisuudesta lastensuojelun ja sosiaalityön työskentelyssä on tehty muutamia Pro gradu – tutkielmia: Miesten kokemus isyydestään lastensuojelun tilannearviossa (Vaskivuo 2013); Onko sukupuolella merkitystä? ”Miesasiakkaiden näkökulmia sosiaalityön käytäntöihin” (Salonen 2010) sekä ”Isien kokemuksia kohtaamisista sosiaalityöntekijöiden kanssa” (Tienvieri 2011). Lisäksi Maaret Vuorenmaan väitöskirja vuodelta 2016: ”Äitien ja isien osallisuus perheessä ja lasten palveluissa sekä osallisuuteen yhteydessä olevat tekijät”. Suomessa Ilana Aalto on tehnyt väitöskirjan isyyden aika – historia, sukupuoli ja valta 1990-luvun isyyskeskusteluissa (Jyväskylän yliopisto, 2012). Arto Jokisen (2012) toimittama kokoomateos ”Mieskysymys – Miesliike, -työ, - tutkimus ja tasa-arvopolitiikka” käsittelee mieskysymystä laajasti eri näkökulmista. Isäkirjassa pohditaan isyyttä sukupuolen näkökulmasta (Aalto & Kolehmainen 2004). ”Isän kokemus” (Eerola & Mykkänen 2014) antaa äänen isille, ja ottaa huomioon eri sukupolvet sekä isyyksien moninaisuuden. Johanna Lammi-Taskula (2007) on tutkinut vanhemmuuteen liittyviä sukupuolitettuja käsityksiä ja käytäntöjä miesten perhevapaiden käyttöä koskevassa väitöskirjassaan.

Autonen-Vaaraniemi (2004, 223) pohtii artikkelissaan ”Onko miehillä kotia sosiaalityössä?” kodin merkityksiä miehille. Perinteisesti yksityistä kotia on pidetty naisen valtakuntana miesten uurastaessa yhteiskunnassa ja edustaen perhettä kodin ulkopuolisissa toimitissa. Keskiluokkainen ydinperheideologia on kiinnittänyt äidit perhe-elämän ytimeen, huolehtimaan ja kasvattamaan lapsia ja pitämään huolta kodista. Tasa-arvokeskustelussa nostetaan usein esiin naisen oikeus kodin ulkopuoliseen työelämään ja uraan, yhteiskunnalliseen ja poliittiseen osallistumiseen ja

itsenäisyyteen, jolloin vähemmälle huomiolle jää miehen suhde kodin ja perheen sisäisistä asioista huolehtimiseen. Naisten tasa-arvointressien painopiste on ollut julkisilla elämänaalueilla, kun taas miesten yksityiselämässä (Julkunen 2012, 42; Vuori 2002, 126). On myös kiintoisaa, että vaikka naiset ovat 1960-luvulta eteenpäin pyrkineet luomaan uria ja suunnanneet yhteiskunnalliseen osallistumiseen, on käsitys äidistä "enemmän" vanhempana säilynyt vahvana (Aalto 2014, 163–164; Huttunen, 1999; Husso & Heiskala 2016, 179). Isien tehtävä on ollut lähinnä tasoittaa äitien tuplatyötä kodin ja työelämän yhteensovittamisen puristuksessa (Vuori 2002, 126–127).

Kodin merkitykset ja toimijuus perheessä voivat olla miehelle erilaiset kuin naiselle. Autonen-Vaaranieni (2004, 243) toteaa johtopäätöksissään, että miehen koti näyttää olevan joko puuttuva tai marginaalinen paikka omassa kodissa. Heterosuhteissa olevat isät näyttävät olevan irrallisia omissa kodeissaan, kun taas eronneet, asunnottomat ja etäisät kuuluvat kodista etäälle. Miehen ja isän toimijuus sosiaalihuollon palvelussa on konteksti, jossa miehen odotetaan yhdistävän sekä sopeutuvan rooliin, jossa sekoittuvat perheen sisäinen hoivaan ja kasvatukseen liittyvä maailma sekä yhteiskunnallinen kodin ulkopuolinen rooli. Yhteiskunnalliset odotukset miehiä ja naisia kohtaan eroavat toisistaan. Millaisen roolin isän odotetaan ottavan ja mikä isän rooli on? Lastensuojelun tapaamisissa isä saattaa tuntea olevansa kuin vieraalla maalla, jossa kodin ja naisen valtakunnan yksityiskohtia tarkastellaan. Miehiä ja yksityistä tilaa on tutkittu vähän. Onko koti miesten paikka tulevaisuudessa? (Autonen-Vaaranieni 2004, 223) Sosiologi Jani Kolehmainen (2004) on huomauttanut, "ettei osallistuvampi isyys välttämättä johda miesten muuttumiseen muilla elämänaalueilla, vaan saattaa vain laajentaa miesten vallan ulottumista kodin piiriin". (kts. myös Huttunen 2014, 179)

Elina Huttunen (2022) on tehnyt Pro gradu - tutkielman Isien osallisuuden toteutumisesta lastensuojelun palveluissa. "Tutkimuksen lähtökohtina ovat havainnot siitä, että isät ovat jääneet lastensuojelun työskentelyssä katveeseen". Huttusen tutkimus tarkastelee osallisuutta tunneperäisen ja tilannesidonnaisen kokemuksen näkökulmasta antaen isille kokemuksellisen äänen. Huttusen tutkimustulokset vastaavat omia tutkimuslöydöksiäni.

2.2 Isät ja tasa-arvoinen vanhemmuus

Perheellisyys ja perheenä toimiminen koskettavat isoa osaa suomalaisia. Tilastokeskuksen mukaan Suomessa on vuonna 2021 yhteensä lähes 1,6 miljoonaa äitiä. 15–85-vuotiaista naisista noin 66 %:lla on lapsia. Suomessa oli vuonna 2020 runsaat 1,28 miljoonaa isää ja 15–84-vuotiaista miehistä yli puolella, noin 57 prosentilla, oli lapsia. Lapsiperheisiin kuului vuonna 2020 38 prosenttia väestöstä, n. 2,1 miljoonaa henkilöä. Isien ja lasten muodostamia perheitä on vain kolmisen prosenttia kaikista lapsiperheistä, mikä on todella vähän. Isistä myös yli 100 000 asuvat eri osoitteessa kuin alakäinen lapsensa. Tilastot tuntuvatkin asettuvan vanhemmuudessa äitien puolelle. Viime vuosikymmeninä isyydestä on tullut merkittävä perhetutkimuksen ja perhepolitiikan kysymys (Huttunen 2014, 178).

Suomi on yksi tasa-arvoisimmista vanhemmuuden ihannemaista, sanotaan. Kansainvälisesti arvioituna Suomessa ovatkin sukupuolten välinen tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus hyvällä tolalla, mutta paljon on vielä parannettavaa. Tasa-arvokysymys nostaa perinteisesti esiin naisten oikeuksia ja tasavertaisia mahdollisuuksia miesten rinnalla (Husso & Heiskala 2016; Julkunen 2012; Varanka 2012). Miestutkimus nostaa esiin tarpeen huomioida mies omasta näkökulmastaan, arvokkaana ja tasavertaisena. Mies on ei-suojeltu sukupuoli ja miehisyyteen liitetään paljon ongelmallista käytöstä ja vaaratekijöitä (Scourfield 2003, 86). Scourfield viittaa feministisuuntaisen journalistin Ros Cowardin lausumaan miehistä jopa sukupuoliroolien uhreina: "...miesnäkökulmainen aktivismi esittää miehen epätasa-arvoisena ja syrjittynä sukupuolena". Julkunen (2012) tuo artikkelissaan esiin miesten käyttäytymisen ongelmallisuuden yhteiskunnassa, heitä itseään, sekä naisia ja lapsia, kohtaan. Julkunen perääkin aktivistien roolia tukea miehiä, jotka ovat yhteiskunnassa marginaalissa, vankilassa, päihteiden väärinkäyttäjii tai pitkäaikaistyöttömiä. Miehiä onkin kutsuttu ongelmia tuottavaksi sukupuoleksi (Julkunen 2010, 56; 2012, 39). Suomessa isille mahdollistetaan osallistuminen lastensa pikkulapsivuosiin ja huolenpitoon tasavertaisina vanhempina äitien rinnalla. Tasa-arvoisina ja oikeudenmukaisina pidetyt sukupuolten väliset suhteet ovat valistusajalta saakka olleet osa eurooppalaista minäkuva (Tuori 2012, 274, alun perin Lewis 2005), eivätkä siten ole

mitenkään erityisesti suomalaisuuteen kuuluva ilmiö. Samaan aikaan Suomessa käydään edelleen (tasa-)arvokeskusteluita muun muassa naisten asemasta työelämässä, perhe-elämän ja uran yhteensovittamisesta sekä miesten mahdollisuuksista pitää perhevapaita. Isien mahdollisuudet käyttää vanhempainvapaita tasavertaisesti äidin kanssa ovat kytköksissä äitien asenteisiin, joilla taas on tutkittu olevan yhteys naisen sosioekonomiseen asemaan. Mitä koulutetumpi äiti on, sen tärkeämpänä he pitävät isien osallisuutta lasten ja perheen asioissa. Parantamalla naisten asemaa työelämässä voidaan edistää isien mahdollisuuksia osallistua enemmän perhe-elämään (Lammi-Taskula 2012, 199). Hoivaavan isyyden ihanteet näyttävät toteutuvan erityisesti korkeasti koulutettujen kaupunkilaismiesten piirissä (Eerola 2018, 302; Eerola & Mykkänen 2014, 16), ja korkeakoulutetut sekä hyvätuloiset isät käyttävät muita yleisemmin vanhempainvapaita (Närvi 2014, 95). Naisen siirtymää miestyypillisenä ymmärretyn olemisen suuntaan ei kuitenkaan pidetä yhtä hankalana tai jollain tapaa vääränä, kuin miehen asettumista pehmeään naiselliseen rooliin kodin piirissä (Ruckenstein 2004, 122). Työn ja perhe-elämän yhdistäminen on selkeästi sukupuolittunutta ja lain mahdollisuuksista riippumatta äidit käyttävät pääosan kaikista perhevapaista (Husso & Heiskala 2016, 163–166, 170–173; THL). Sukupuoli näkyy tavoissa kohdata asiakas ja tehdä yhteistyötä (muun muassa Pösö 2003). Sukupuolittunut odotus äideistä kodista huolehtijoina ja lasten kasvattajina sekä miehen osallistuminen kodin ulkopuolisiin toimiin ja rahan hankkimiseen ovat entisten sukupolvien perintöä: sama ajatusmaailma istuu edelleen tiukassa. Bowlbyn kiintymysteoria on nostanut äidin ainutlaatuiseen hoivaajan ja kiintymyksen takaajan rooliin (Jallinoja ym. 2014, 33, 40, 47, 49, 82; Aalto 2012, 188; Hautamäki 2001, 13–66; Eerola & Mykkänen 2014, 9). Stereotypiset sukupuoliroolit omaksutaan jo varhain ja ne ovat läsnä kaikkialla yhteiskunnassa, jonka vuoksi niiden tunnistaminen ei ole aina helppoa (kts. myös Husso & Heiskala 2016, 45; Virtanen 2018, 263).

Äitien asema päävanhempi huolehtimassa lapsista on edelleen vahva. Toisaalta osallistuvaan isään liitetään ikään kuin lupaus sukupuolten välisten suhteiden tasavertaisemmasta järjestymisestä, ja jopa eräänlaisesta tasa-arvon pelastamisesta (Kolehmainen 2004, 89; Vuori 2004). Käytänteissä asetelma ja isiin kohdistuneet odotukset

eivät ole reilut. Isyyksiä on useanmuotoisia ja sekä vanhat että uudet isyyden mallit elävät rinnakkain. Hoivaava isyys ei kuitenkaan ole yhteensopiva kaikkien maskuliinisuuksien kanssa (Kolehmainen 2004, 93). Usein feminiinisyyteen viittaavista mieheyksistä puhutaankin maskuliinisuuden toisintekemisenä tai erilaisina maskuliinisuuksina. Yhteiskunnallinen tasa-arvo on myös pidempään jo sallinut naisille sekä maskuliinisiksi että feminiinisiksi miellettyjä positioita (Eerola & Pirskanen 2021, 47). Äitiys sekä isyys rakentuvat suhteessa yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin odotuksiin, jotka määrittävät ja ylläpitävät käsityksiämme hyvästä ja oikeanlaisesta äidistä (Berg 2009, 170), ja isästä. Sosiaalityön eräs tehtävä on tehdä näkyväksi rakenteellisia ongelmia ja kritisoida olemassa olevia eriarvoistavia käytäntöjä ja ajatuksia.

Kristiina Berg (2009, 170) on sosiaalityöntekijä ja tutkija, joka on kirjoittanut kulttuurisista odotuksista äitiyden rakentajina. Niin ikään isyyden yllä ovat tietyt odotukset ja raamit, joista poikkeavaa isää katsotaan vinoon. Bergin artikkeli kuvaa äitejä superyrittäjinä ja äitiyden ammattilaisina, jotka kilpailevat keskenään ja ahdistuvat yhteiskunnan odotuksista. Miehen isyyden vahvistaminen nähdään merkityksellisenä lapsen kasvulle ja kehitykselle. Isän poissaolo voi olla vahingoksi erityisesti poikien kehitykselle (Vuori 2001; Aalto & Kolehmainen 2004; Aalto 2012, 132–140 & 149–154; Huttunen 2021; Mykkänen & Eerola 2014, 50). Nykytiedon mukaan varhaiseen vuorovaikutukseen kohdistunut tutkimus onkin tuonut isää esiin tärkeänä ihmissuhteena jo vauva- ja pikkulapsivaiheessa (muun muassa Pesonen 2010; Hautamäki 2001, 32–34).

Naisvaltaisilla aloilla terveyden- ja sosiaalihuollossa miehiä kohtaan on olemassa syrjivää käytäntöä. Miesten näkökulmasta voidaan esittää heitä olevan vastassa äitien, sosiaalityön naisammattilaisten, äitimyytin ja sukupuolistereotyyppien rinta, matriarkaatti. Hyvinvointiosaaminen on yhteiskunnassamme paljolti naisten käsissä ja voidaankin kritisoida, ettei osaaminen ole riittävän herkkää huomioimaan maskuliinisuutta. On ongelmallista, jos maskuliinisuudesta ja miehistä puhutaan lähinnä ongelmien aiheuttajina, eikä sukupuolisyrynnän kohteina (Julkunen 2012, 40–41). Jos isällä on haasteita väkivallan käytön tai päihteiden suhteen, saatetaan äidille asettaa ehto jättää mies, jolla voidaan turvata lapsen oleminen, mutta kukaan ei välttämättä ryhdy työskentelemään isän kanssa kohti muutosta (Scourfield 2003, 98).

Isyyden muutoksessa on voitu myös nähdä miehinen mahdollisuus vapautua maskuliinisuuden negatiivisina pidetyistä piirteistä (Aalto 2012, 189; kts. myös Mykkänen & Eerola 2014, 49–64 ja Huttunen 2014, 178–196). Isien tiivis mukanaolo ja hyvä yhteistyö viranomaisten kanssa lapsen asioissa on usein lapsen etu. Niin ikään lapsen etu on usein arjessa tukeva ja mukana oleva isä. Sosiaalityössä tulee olla ammattitaitoa nähdä syvemmälle kuin olettaa, ettei isää kai kiinnosta, jos isä ei osallistu tai ole aktiivinen. Sosiaalityön eettistä ydintä on tukea yksilöitä ja ryhmiä, jotka tarvitsevat tukea oman äänensä kuuluvaksi tekemiseen.

Systemisen työskentelyotteen mukaan lapsen systeemi eli lähipiiri ja ympäristö nähdään toisiinsa vaikuttavina ja toisissaan vuorovaikutussuhteissa olevina tekijöinä. Kun lapsen ympäristössä tai jossakin läheisessä tapahtuu jotain, heilauttaa se koko lapsen systeemiä. Systemisen ajattelutavan mukaan perhe on yksikkö, jossa yhden osan muutos käynnistää muutoksen koko systeemissä. Tavoittelemalla tasapainoa koko perhesysteemissä tavoitetaan usein myös lapsen etu. (Lahtinen ym. 2017, 13) Systeminen työskentelyote tarkoittaa myös lapsen isän kanssa tehtävää hyvää yhteistyötä riippumatta siitä, onko kyseessä biologinen, lähi-, etä- tai isäpuoli. Miesten merkitys lapsilleen on arvokas. (Scourfield 2003, 106) Psykologinen isyys taas viittaa tunteeseen, että on jonkun isä, tai lapsen tunnetta siitä, että ”hän on isäni”. Erilaiset luokittelut eivät sulje pois toisiaan. (Eerola & Mykkänen 2014, 11). Niin ikään lapsen huoltajalla on oikeus saada tukea kasvatustehtävässään (Lastensuojelulaki § 2). Systemisessä työskentelyotteessa keskeistä onkin, että vastuutyöntekijä kykenee luomaan ja ylläpitämään luottamuksellisia yhteistyösuhteita myös lapsen lähipiiriin (Lahtinen ym. 2017, 9). Bronfenbrennerin bioekologinen malli lähtee siitä ajatuksesta, että yksilön suotuisa kehitys ja hyvinvointi riippuvat hänen ympäristöstään eli ekologiasta. Tärkeimmät ovat perheen sisäiset tekijät. Bronfenbrennerin teoriaa mukailien voidaan katsoa, että lapsen edun tavoittaminen ja hänen hyvän kehityksen ja kasvun tukemisensa edellyttävät vuorovaikutustyötä ja suhteita tukevaa työtä lapsen perheen sekä laajemman toimintaympäristön kanssa (Hurme 2014, 60).

Samaan aikaan täytyy huomauttaa, ettei isien osallisuus ja tiivis yhteistyöhön kutsuminen ole aina perheen tai lapsen edun mukaista, kuten ei äidinkään. Lastensuojelussa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on ensi sijassa turvattava

lapsen etu. Kuitenkin yhteiskunnallisella tasolla on tavoiteltavaa, että kaikki tukea ja apua tarvitsevat sitä saavat. Vanhempi, joka on riskinä perheelleen ja itselleen, joka on tehnyt vääriä valintoja ja on joutunut kauas marginaaleihin, ansaitsee yhtä lailla tulla kuulluksi ja huomatuksi. Usein lapsen tarinassa isällä on rooli, oli se isä millainen tahansa, ja poissa tai läsnä. Jokainen isä on jonkun lapsen isä, ja lapselleen tärkeä.

Miehiin kohdistuu paljon ristiriitaisia odotuksia ja vaade tietynlaisesta olemisesta ja toimintatavasta. Miehen on hyvä olla taitava tunnetaidoiltaan ja itsensä tunteva aikuinen, mutta samaan aikaan on vallalla vahva ja kulunut ajatus siitä, *etteivät tosi miehet itke*. Mieheyteen yhdistetään kovia arvoja kuten johtajuutta, voimaa, toiminnallisuutta, hallitsevuutta ja väkivaltaakin. Yksilön kokemus omasta itsestä ja tapa vastata yhteiskunnan odotuksiin on aina henkilökohtainen, on sitten kyseessä äijä, mies, isä tai vaikka nainen. Tutkimusten ”mieskokemus” tai tosimeheyden hegemoninen maskuliinisuus eivät anna tunnustusta sille tosiasialle, että miehet ovat keskenään hyvin erilaisia, kuten naisetkin (Vrt. Julkunen 2010, 57). Nykyään puhutaankin maskuliinisuuksista (Kivijärvi ym. 2018, 12; Kolehmainen 2004, 89–108). Uuden ajan miehet 2000-luvulla toteuttavat tunteikkaampaa maskuliinisuutta, joka suhtautuu myönteisemmin feminiiniseksi ymmärrettyyn olemukseen ja käytökseen (Nieminen 2016, 47–48). Naisten sukupuoliraja on eri tavalla venyvä ja miehiset asemat ja tavat ovat olleet naisille mahdollisia omaksua, mutta miehen sukupuolirajan voidaan katsoa olevan kulttuurisesti tiukempi. Uudenlaiset miehen roolit, hoivaajana ja pehmeämpänä tunteita näyttävänä ovat miehille mahdollisia tänä päivänä (kts. myös Kolehmainen 2004, 89), mutta mieheyttä edustavat vahvasti puheissa valtaa pitävän eliitin miesvoittoisuus ja toisaalta miesten yliedustus esimerkiksi rikoksissa. Tämän väliin sijoittuu paljon *normaalimiehiä*, jotka eivät pidä itsestään ääntä. Helene Aarseth ja Bente Marianne Olsen ovat tutkineet keskiluokkaisia tavallisia heteromiehiä, ja he ovat nähneet tässä joukossa muutospotentiaalin. On paradoksaalista, että miehet vaativat ja kaipaavat tasaisempaa kotitöiden ja lastenhoidon jakamista av(i)ieron jälkeen, mutteivat tutkimusten mukaan av(i)oliiton aikana. Miehet eivät välttämättä ole käyttäneet mahdollisuuksiaan pitää perhevapaita, eivätkä he ole olleet valmiita luopumaan sukupuolijakauman suomasta etuoikeudesta ja vallasta. Miehet kertoivat keuvansa elämän ristiriitoina kaipuun rikkaammasta perhe-elämästä, enemmästä

ajasta omien lasten kanssa sekä työelämän vaatimuksista. Muutostavoitteet eivät kuitenkaan liittyneet sukupuolittuneisiin rooleihin perhe- ja työelämässä. (Julkunen 2012, 38-39)

3 SOSIAALITYÖN NÄKÖKULMA (KRIITTINEN SOSIAALITYÖ)

3.1. Rakenteellisen sarron vastustaminen

Sosiaalityön kriittinen teoria tarkastelee ilmiöitä sarron ja epäoikeudenmukaisuuden näkökulmasta ja kannustaa sosiaalityöntekijää ”rettelöimään” ja tarkastelemaan työtä kriittisesti monella eri tasolla. Tärkeä osa yhteiskunnallista sosiaalityön tehtävää on vaikuttaa rakenteellisiin epäkohtiin ja puolustaa yhteiskunnan heikoimpia, joiden on vaikea saada oma äänensä kuuluviin. Yksilö voi olla vahvoilla jollakin arjen tai yhteiskunnan osa-alueella, mutta olla marginaalissa tai alakynnessä toisaalla. Sosiaalityössä tulee kiinnittää huomiota siihen, että jokaisella on tasavertaiset mahdollisuudet osallistua ja tulla kuulluksi. Healyn (2014, 183–186) periaatteiden mukaan kaikkiin moderneihin kriittisiin sosiaalityön teorioihin pätevät neljä teesiä: sitoutuminen solidaarisuuteen sorrettuja yksilöitä ja yhteisöjä kohtaan; vallan tunnistaminen yksilöiden välillä, etenkin palvelunkäyttäjän ja -tarjoajan välillä; poliittisten, taloudellisten ja sosiaalisten järjestelmien merkitykset yhteiskunnassa sekä sitoutuminen hyväksikäytön, riiston ja valta-aseman väärinkäytön lopettamisen toimiin. Tämä tietenkin edellyttää, että sosiaalityöntekijä kykenee tunnistamaan sorretun yksilön silloinkin, kun marginaalissa olo ei ole itsestään selvää ja näkyvää. Isien rooli lastensa asioissa voi olla tällainen ei-esiin-tuotu sarron ilmentymä, jota ei oikein tunnisteta ja jossa ei nähdä ongelmaa, vaikka kukaan ei oikein ole tilanteessa tyytyväinenkään. Äidit saattavat

uupua ja kaivata tasavertaista vanhemmuutta puolison kanssa, mutta vanhemmuuden aatteet eivät käy yksiin, ja isät jäävät ulkokehälle.

Naisvaltainen sosiaalityö kohdistuu pitkälti naiseuden alueille (Petrelius 2004, 18). Mielenkiintoista kuitenkin on, että sosiaalityön alalla enemmistöyöntekijöiden ollessa naisia, ovat johtoportaan positiot miesten hallussa, jolloin heillä on myös mahdollisuus käyttää enemmän institutionaalista valtaa ja he tosiasiaassa tekevät alaa ohjaavat päätökset. Sukupuolen ja vallan kysymykset ulottuvatkin kahdenkeskisen kohtaamisen ja asiakastyön käytännöistä rakenteellisiin ongelmiin ja poliittiseen keskusteluun saakka. (McPhail 2004b, 325 artikkelissa Hicks 2015, 472; Hänninen 2004; Halko 2010) Tasa-arvolaki kieltää syrjinnän sukupuolen perusteella ja pykälä 4 velvoittaa viranomaisesta edistämään tasa-arvon toteutumista palveluissa (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/ 609 § 4). Tutkimukseni osoittaa, ettei tasa-arvon näennäinen kannattaminen ja puolustaminen ole riittävää, vaan yksilöille tulee luoda mahdolliseksi yhdenvertaisuus. Yhdenvertaisuudella tässä yhteydessä tarkoitan sitä, ettei ole riittävää olettaa vanhemman tulevan yhteistyöhön, kun on kerran kutsuttu. Sosiaalityön ammatillisuutta on osata ymmärtää syitä ja mekanismeja yksilön käytöksen ja vuorovaikutuksen taustalla sekä pyrittävä poistamaan esteitä yhteistyön tieltä. Näin ei ole kyse vain tasa-arvosta, vaan yhdenvertaisuuden mahdollistamisesta ja toteutumisesta.

Modernit kriittiset sosiaalityön teoriat auttavat sosiaalityöntekijää tunnistamaan oman positionsa käytännön työssä. Mitä se voi kohtaamiselle tarkoittaa, että sosiaalityöntekijän lähtökohdat, kulttuuri, arki ja ajatukset sekä koko kokemusmaailma ovat hyvin erilaiset kuin henkilön, jonka hän kohtaa työssään? Miten kunkin maailmankuvalle ja oman asiansa asiantuntijuudelle annetaan tilaa ja osataan ottaa ne huomioon? Tietoisuus lisääntyy sosiaalityöntekijän pystyessä kriittisesti tarkastelemaan omia työtottumuksiaan ja tiedostettuja sekä tiedostamattomia tapoja ja malleja, ja tekemään niihin tarpeen vaatiessa muutoksia. (Fook 2012, 168–171) Mielenpiteen tai näkökulman muodostaminen tilanteessa, jonka tulokulma on itselle vieras, on haastavaa. Anti-oppressive social work eli sorronvastainen kriittinen sosiaalityö herättelee sosiaalityöntekijää pohtimaan oikeutusta sille, että hän keskiluokkaisena ja hyväosaisena yrittää ymmärtää yksilöitä, joiden lähtökohdat ja tausta poikkeavat hänen omasta

kokemusmaailmastaan hyvinkin paljon. Sorronvastainen sosiaalityö ottaakin sen lähökohdan, että sosiaalityö itsessään sortaa. Radikaalin sosiaalityön teoria auttaa sosiaalityöntekijää tunnistamaan sortavia rakenteita yhteiskunnassa ja sosiaalityön käytännöissä ja myös vahvistaa yksilöitä tunnistamaan ja ymmärtämään tätä omissa ympäristöissään. (Healy 2014, 186–202)

Sosiaalityölle on erityistä ammatillinen vaade olla asiakkaan kanssa sellaisessa vuorovaikutuksessa, että asiakkaalle syntyy tunne osallistumisesta, kuulumisesta ja ymmärretyksi tulemisesta. Osallisuus on yksilön tunne, eikä viranomaisen määrittelemä tavoite. Isän näkökulma lastensuojelun asiakkaana eroaa (nais)sosiaalityöntekijän todellisuudesta sekä tavasta ottaa puheeksi lapsia ja kotia koskevia asioita. Käytännön työ on osoittanut, että vaikka työntekijä osaisi modifioida virkakieltään ja puhua asiakkaalle ymmärrettävin termein, saattaa koko perhe-elämän, lastenhoidon ja äitiyden maailma olla isälle puheissa vieras, eikä keskusteluun ole helppo asettua. Isä voi kokea olevansa altavastajaan asemassa, toissijainen. Perheen sisäinen dynamiikka ja jännitteet, puhumisen kulttuuri ja tavat hoitaa konflikteja ovat läsnä jokaisessa viranomaiskohtaamisessa ja onkin ainakin osittain sosiaalityöntekijän taidosta ja kiinnostuksesta kiinni, miten asiakas(perhe) tulee yhteistyöhön. Isien kohtaamisessa tulisi välttää ennakkoon tehtyjä päätelmiä ja ennakkoluuloja, jotka perustuvat työntekijän johonkin aiemmin kokemaan tai tuntemaan, ja jonka hän mielessään liittää ”mieheyteen” tai ”isyyteen” kuuluvaksi. Näin voi esimerkiksi olla, jos työntekijällä on lähisuhteissaan huonoja kokemuksia miehistä tai isistä (Scourfield 2014, 980). Todellisuutemme on sosiaalisesti rakentunut, ja se, miten koemme asioita, olemme oppineet aiemmissa kohtaamisissa ja muissa vuorovaikutustilanteissa tai millainen asenne ja tietoilmapiiri vallitsivat lapsuutemme kodissa, vaikuttavat siihen, miten kohtaamme ja mitä ajattelemme, kun lähdemme keskusteluun toisen ihmisen kanssa. Opimme toimimaan suhteessa toisiimme sen mukaan, minkä olemme oppineet olevan odotettua ja hyväksyttyä (kts. Berger & Luckmann 1994).

Sosiaalityön käytännöissä on mahdollista tehdä lyhyen tähtäimen nopeita korjausliikkeitä ja saada aikaan pieniä parannuksia arjen ja yksilön tasolla erityisesti sosiaalityöntekijöiden kriittisen tietoisuuden lisäämisellä ja kohdentamisella. Tiedostaminen viittaa osaamiseen havaita sosiaalisia, taloudellisia ja poliittisia sorron

elementtejä ja ristiriitoja sekä toimintaan sortoa vastaan (Freire 1970, 499). Sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja rakenteellisen sarron vastustaminen ovat sosiaalityön timanttisintä eettistä ydintä. Epäoikeudenmukaisuuden ja sarron vastaisessa sosiaalityössä muutostyö edellyttää huomion kiinnittämistä yhteiskunnan rakenteiseen epäoikeudenmukaisuuteen ja järjestelmässä piileviin otaksumiin, arvoihin ja tapoihin, jotka ylläpitävät ja mahdollistavat eriarvoisuutta sekä valta- ja riistosuhteita yksilöiden ja ryhmien välillä. Yksilön edun tavoittelun sijaan yhteisöllisyys ja globaalinen solidaarisuuden eetos ovat rakenteellisen sosiaalityön kulmakiviä (Gil 1998, 33–35). Kriittinen tiedostaminen mahdollistaa ihmisille tietoisuuden asemastaan ja suhteestaan ympäristöön. Kun ihmisellä on parempi ymmärrys omasta asemastaan ja itsestään sekä suhteestaan muihin, tulee ympäristöön vaikuttaminen mahdolliseksi (Freire 1990, 109–110).

Gil (42) puhuu mentaalista kartoista, jotka ohjaavat meitä sosiaalisissa suhteissa ja yhteiskunnassa toimimisessa. Nuo kartat sisältävät sisäänkoodattuja tietoja, tapoja ja ajatuksia siitä, miten asetumme suhteissa toisiimme, ja mitä meiltä odotetaan. Jokainen toimii sosiaalisessa todellisuudessaan ja tulee vuorovaikutukseen oman sisäisen sosiaalisen karttansa kanssa. Lisäksi uskomuksemme ja omat henkiset tarpeemme vaikuttavat siihen, miten kohtaamme muita ja miten näemme. Omat ja muiden tarpeet, kollektiiviset tarpeet. Muutoksia on mahdollista tehdä tarkastelemalla kriittisesti omaa mielensisäistä sosiaalista karttaa. Rakenteellisen sosiaalityön keinoin voidaankin tukea sosiaalityöntekijöiden ammatillista rakentumista sekä tarjota työkaluja käytännön työn raameiksi.

3.2. Sensitiivinen eroja kunnioittava etiikka sosiaalityössä

Sosiaalityön käytännöissä voi ilmetä epäoikeudenmukaisuutta, joka hiljaisesti hyväksytään, sillä siitä on muodostunut kulttuurinen tapa toimia ja ajatella (Kivipelto 2004, 256). Sosiaalihuollon tapaamisissa asiakkaat voivat ottaa sellaisen roolin, minkä heidän odotetaan ottavan. Millaista roolia lastensuojelun asiakasisän odotetaan ottavan naisvaltaisessa palaverissa, jossa käsitellään perheen sisäisiä asioita, ehkä

ongelmalähtöisesti? Sukupuoleen kohdistuvista odotuksista tulee voida puhua ja tarkastella niitä kriittisesti. Lastensuojelussa luottamuksellisen ja hyvän yhteistyön rakentaminen on itsessään jo ammattitaitoa vaativa ja vaikea tehtävä. Lastensuojelun määrittelen Pösöä (2010) mukaillen olevan »...*institutionaalinen lain, julkisen hallinnon, ammattilaisten ja kansalaisten välinen käytäntö, jossa eri tavoin otetaan kantaa, ohjataan, tuetaan ja valvotaan sellaista lapsuutta ja perhe-elämää, joka on kiistanalaista tai ongelmallista vallitsevien sosiaalisten ja kulttuuristen odotusten näkökulmasta* ». Miehen ja isän läsnäolo ja oma näkökulmansa on osattava valjastaa kokonaisuuden kannalta käyttöön siten, että yhteistyöstä seuraa perheelle jotain hyvää. Normatiivinen ja stereotypinen ajattelu ja käytös eivät anna sijaa luottamuksen syntymiselle (Laitinen & Väyrynen 2011, 180) ja vaikeuttavat siten edellytettyä muutoksen tapahtumista perheessä. Kaikkien samanlainen kohtelu ei kuitenkaan takaa tasa-arvoa, vaan sosiaalityössäkin jokainen tulee kohdata aina yksilönä ja omana persoonanaan. Isän ääni jää tavoittamatta silloin, kun työntekijä tekee huomaamattaan, tai huomaten, yleistyksiä. Yksilöä ei silloin tavoiteta kohtaamisessa. (Laitinen ja Kempainen 2010, 153–154) Positiivisen erityiskohtelun sisällöstä säädetään yhdenvertaisuuslaissa (luvun 3 § 9). Sillä viitataan tasa-arvon turvaamiseen tilanteissa, joissa tietyt ryhmät ovat heikommassa asemassa toisiin nähden, jolloin tarkoitus on turvata yhdenvertaisuus.

Sosiaalityölle on ominaista osata ottaa haltuun laajoja kokonaisuuksia, mikä edellyttää sosiaalityöntekijältä taitoa osata pohtia, millaiset ratkaisut ja toiminta auttavat kutakin tilanteessa läsnä olevaa parhaalla mahdollisella tavalla. Lastensuojelun sosiaalityössä keskiössä on lapsen etu ja lapsen paras, ja tämä väistämättä tarkoittaa sitä, että työskentelyssä ovat mukana lapsen lähipiiri ja ainakin mahdollisuuksien mukaan vanhemmat. Eettinen sosiaalityö onkin aina monimutkaista ja monimerkityksistä. Eroja kunnioittava sensitiivinen etiikka ottaa huomioon tämän epävarmuuden ja monimutkaisuuden ja tekee näkyväksi arjen ratkaisujen merkitykset kullekin toimijalle. Lastensuojelun kompleksisissa ja tunteikkaissakin tilanteissa on sosiaalityöntekijän ammattitaitoa kyetä tietoisesti pohtia omien ratkaisujen vaikutuksia asiakkaisiin ja heidän läheisiinsä. (Laitinen & Väyrynen 2011, 165) Tätä kautta mahdollistuu kriittinen, osallistava ja eroja kunnioittava sosiaalityö (Juhila 2006, 147).

Sosiaalityön eettinen haaste ihmisten kohtaamisissa liittyy tilannearvion ja tulkinnan tekemiseen. Sosiaalityöntekijän vuorovaikutustaitoihin ja kohtaamiseen vaikuttavat vahvasti hänen oman tietopohjansa lisäksi henkilökohtaiset elämäkokemukset, arvot ja arjen tieto, jotka vaikuttavat sosiaalityön käytäntöön ja päätöksentekoon. Ratkaisujen tueksi ja vuorovaikutuksen rakentamiseksi on kyettävä tunnistamaan normeja ja arvoja, jotka vaikuttavat siihen, miten kohtaamme toisen ihmisen. (Laitinen & Väyrynen 2011, 171; Scourfield 2003, 130–131) Eroja kunnioittavan sensitiivisen etiikan näkökulmasta onkin tärkeä tiedostaa asiakkaan tai tässä tutkimuksessa asiakasisän ja sosiaalityöntekijän välisen valtasuhteen hierarkkisuus ja tiedostaa arvot ja normit, joiden kentällä toimitaan. Tunnistamalla valtasuhteen vinoumat ja omat lähtökohtansa, on helpompi lähteä osallistamaan toista kunnioittavaan yhteistyöhön. Eroja kunnioittava sensitiivinen etiikka tuleekin näkyväksi sosiaalityöntekijän tavassa olla ja toimia, kyvyssä yhdistää inhimillisyyttä ja empaattisuutta ammatillisuuteen ja teorian tajuun. (2011, 180–184) Järjestelmän murtamista on kohdata yksilö kerrallaan tavalla, joka rikkoo vallitsevia normeja ja arvoja, oletuksia siitä, millainen isän kuulu olla tai mikä on äidin rooli lapsiperheessä. Eroja kunnioittavan sensitiivisen etiikan omaksuminen omaksi tavaksi tehdä sosiaalityötä mahdollistaa rakenteellisen sosiaalityön.

3.3. Sukupuolisensitiivinen sosiaalityö ja sukupuolivastuullinen ymmärrys

Kuronen ym. (2004, 10) ovat todenneet, ettei sosiaalityön käytännöissä ja eri toimintatavoissa kiinnitetä tarpeeksi huomiota siihen, miten sukupuolta määritellään ja tuotetaan. Maskuliinisuuden, feminiinisuuden ja lapsuuden ilmentymät ovat sosiaalisesti rakentuneet (Scourfield 2003, 88). Isyyteen ja isien rooliin vanhempina on viime vuosikymmenen aikana kiinnitetty yhä enemmän huomiota ja on tunnustettu isien erityisyys vanhempina. Ymmärrys isyyttä kohtaan on kasvanut sekä vanhempien että ammattilaisten tahoilla. Toisaalta isiltä odotetaan yhä enemmän, ja hyvän isän kriteerit ovat tiukentuneet, mutta kuitenkin isien vastuun nähdään olevan äitien vastuuta

ohuempi, eikä isiltä odoteta yhtä paljon kuin äideiltä (Eerola & Mykkänen 2014, 7). Anis (2012, 322) on artikkelissaan tuonut esiin sukupuolisensitiivisyyden ja nais- ja mieserityisyyden näkökulmat sosiaalityön käytännöissä.

Kivijärvi ym. (2018, 11) käyttävät ”Poikatutkimus” – kokoomateoksessaan käsitettä sukupuolivastuullisuus, joka korostaa vastuullisen toiminnan ajatusta sukupuolikosymyksissä. Sukupuolitietoisuuden, sukupuolisensitiivisyyden ja sukupuolivastuullisuuden käsitteitä voidaan käyttää sen ilmaisemiseksi, että sukupuolistereotyyppioita, -oletuksia ja -odotuksia tulee pyrkiä tunnistamaan ja tiedostamaan, ja niiden ylittäminen vaatii toimia. Sukupuolivastuullinen ymmärrys tarkoittaa pyrkimystä tunnistaa sukupuolinen moninaisuus sekä se tunnistaa sukupuolistuneiden rakenteiden olemassaolon. Sukupuolivastuullinen tarkastelu huomioi yksilön toimijana ja kyvykkäänä vaikuttamaan ympäristönsä olosuhteisiin. Lisäksi siinä korostuu työntekijän/tutkijan eettinen vastuu (Kivijärvi ym. 2018, 11). Sukupuolivastuullinen sosiaalityö on käyttökelpoinen käsitepari käytettäväksi omassa tutkimuksessani. Sosiaalityö on usein naisten tekemää työtä toisten naisten parissa. Alanko & Orjasniemi ovat tuoneet artikkelissaan (2018, 145) esiin, että miessosiaalityöntekijät saattaisivat sukupuolensa vuoksi törmätä asiakastyössä sisäpiiritietoon ja tietokäsityksiin, joita eivät sisäistä tai jotka tuntuvat vierailta. Tähän liittyy ajatus siitä, ettei toisen henkilön kohtaamia haasteita ja näkökulmaa kykene tavoittamaan, ellei asiantuntijalla ole samaistumispintaa ja henkilökohtaista kokemusta asiasta (Bates & Thompson 2002, 101.) Miessosiaalityöntekijät ovat myös kertoneet kokeneensa erityisesti lastensuojelun työssä, että asiakasisät ovat hyötäneet siitä, että ovat voineet jutella miestyöntekijälle – että on mies, joka kuuntelee (Alanko & Orjasniemi 2018, 149).

Brid Featherstone (2013, 315–323) kiinnittää artikkelissaan ”Working with fathers: risk or resource?” huomiota sukupuolineutraaliin vanhemmuustyöskentelyyn ja -puheeseen. Isät nähdään lastensuojelun kontekstissa usein joko riskinä lasten hyvinvoinnille tai poissaolevina toisina vanhempina, joko isien omasta halusta tai pois pyydettyinä. Isiä ei ole onnistuttu osallistamaan poliittisesta kehotuksesta huolimatta lastensa hyvinvoinnin tukemiseen. Featherstonen tutkimukset sijoittuvat anglosaksiseen maailmaan, mutta samojen perhepoliittisten muutosten voidaan katsoa tapahtuneen Suomessa. Avioerojen myötä isiä on enemmän etävanhempina, poissa lapsen arjesta.

Käytännön palveluissa isää sivuutetaan vanhempina. Kuitenkin on kiistatonta, että isien läsnäoloa ja isien tukeminen vanhempina on lasten ja äitien kannalta hyvä asia (muun muassa Lammi-Taskula 2012, 198). Sosiaalityöntekijät eivät aina tunnista etäällä olevan isän merkitystä ja potentiaalia lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen näkökulmasta. Etäisiä pidetään ei-tärkeinä tai heidän olemassaoloon ei tulla edes ajatteleeksi. Myös pelko isän väkivaltaisuudesta voi olla syynä, ettei isään oteta yhteyttä lapsen asioissa. (Chiamulera 2010, 7; Scourfield 2013, 13). Suomalainen perhepolitiikka tukee yhden vanhemman talouksia ja yksinhuoltoa erilaisin sosiaalietuuksin, jolloin etävanhemman taloudellinen asema voi myös olla heikentynyt, vaikka lapset olisivat käytännössä yhtä lailla molemmilla vanhemmilla (Hakovirta, M. & Broberg, M. 2014, 118).

Merja Anis on tutkinut artikkelissaan (2012, 347) millaisia kuvia miehistä ja isistä muodostuu lastensuojelun sosiaalityössä maahanmuuttajien parissa. Artikkelissa tarkastellaan sukupuoleen ja kulttuuriin liittyviä yhteen nivoutumia sekä sitä, millaisia tulkintoja naisvaltaisessa sosiaalityössä tuotetaan asiakasperheiden isistä. Lastensuojelussa äiti ja lapset ovat usein pääasiallisia asiakkaita, ja isän rooli on jossain taustalla. Joskus lasten akuutin tilanteen selvittely johtaa siihen, että perhekokonaisuuden selvittely jää myöhemmälle. Isän roolin selvittely saattaa jäädä sivuun etenkin, elleivät lapset ja äiti ota perheen isää puheeksi. (Anis 2012, 327–328) Anis on lanseerannut käsitteen mieserityinen sosiaalityö. Suomessa viranomaisella on Yhdenvertaisuuslakiin (luvun 2 § 5) perustuva velvollisuus ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi ja tähän vetoamalla voidaan todeta, että isien osallistaminen lastensa asioissa on hyvin keskeinen osa sosiaalityötä, joka on ihmisoi-keustyö ja tasa-arvon edistämisen työ.

Kansainvälisesti isyyskeskusteluita on käyty vahvasti heränneinä ainakin Pohjoismaissa, Yhdysvalloissa ja Kanadassa sekä myös Isossa-Britanniassa, Australiassa ja Uudessa-Seelannissa (Huttunen 2014, 180). Tutkimusartikkelini osoittavat aiheen herättäneen mielenkiintoa myös muualla Euroopassa sekä Israelissa. Täytyy kuitenkin muistaa, että oma tutkimukseni on rajattu käsittämään englanninkielisen maailman, jättäen siten ulkopuolelle ison joukon muita tutkimusareenoita. Voidaanko isyyden muutoksista puhua kuitenkin maailmanlaajuisena ilmiönä? Aasiassa isyyden

teemaa on tutkinut ainakin taiwanilainen sosiologi Yeung Wei-Jun Jean (2013), joka osoittaa muutoksia tapahtuneen myös aasialaisissa isyyksissä. Suomessa isien sitoutuminen lastensa hoitoon ja osallistuminen perhevapaiden pitämiseen on kulttuurisesti melko hyväksyttyä, eikä yksinhuoltajaisä ole tyystin harvinainen, mutta näin ei välttämättä ole muualla maailmassa (Mykkänen & Eerola 2014, 51).

4. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1. Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen tavoite

Pro gradu - tutkimukseni tavoitteena on tutkia lastensuojelussa isien kanssa tehtävän yhteistyön haasteita ja esteitä. Olen kiinnostunut niistä selityksistä, jotka auttavat ymmärtämään, miksi isän kanssa tehtävää yhteistyötä on vähemmän kuin äitien kanssa, ja miksi se on haastavaa. Olen myös kiinnostunut keinoista purkaa tätä ongelmaa ja löytää näkökulmia ja työkaluja vahvistaa isien osallisuutta. Tutkimukseni tarkoitus on tehdä näkyväksi niitä piilossa olevia jännitteitä, valtasuhteita ja haasteita, jotka estävät tiiviimmän työskentelyn isien kanssa. Tavoitteena on lisätä tietoutta ja ravis-tella ammattilaisia miettimään omia juurtuneita ajatuksiaan ja käytäntöjään, sekä ha-vahtumaan omiin rooleihinsa yhdenvertaisen vanhemmuuden mahdollistamisessa ja edistämisessä. Vanhempia tulee kohdata tasavertaisina resursseina lapsilleen, eikä en-sisijaisesti sukupuolensa ja perinteisen vanhemmuuden roolin kautta.

Suurin osa lastensuojelun työskentelystä tapahtuu äitien kanssa ja isät ovat enemmän taka-alalla ja *äänettämiä*. Lastensuojelun sosiaalityön käytännöistä puuttuu isänäkökulma sekä resursseja panostaa isien kanssa tehtävään työhön. Tietoinen su-kupuolittuneen vanhemmuuden tarkastelu ja kriittisen sosiaalityön ajatukset voivat mahdollistaa työntekijälle sen, että isä nähdäänkin vastapuolen sijaan rinnalla kulke-vana resurssina. Yhteistyö isän kanssa saattaa vaatia erilaisen näkökulman kuin yhteistyö äidin kanssa, eikä se tule automaattisesti. Haluan tutkimuksellani tuoda

esiin näkökulmia, joilla parantaa sosiaalityöntekijöiden kykyä huomioida sukupuolisensitiivisyys käytännön työssään.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Mitä syitä ja mekanismeja on isien osallistumattomuuden taustalla?
2. Miten lastensuojelun työssä voitaisiin paremmin vahvistaa isien osallisuutta ja kohdata isiä, joiden vuorovaikutus ja yhteistyö sosiaalityöntekijän kanssa on tutkimusten mukaan vähäisempää kuin äitien?
3. Millä keinoin voidaan murtaa sukupuoliasettelua ja toisaalta huomioida valta-asetelma, joka sosiaalityöntekijän ja vanhemman välillä on?

4.2. Aineiston keruu ja kuvaus

Olen kiinnostunut *hiljaisista isistä*, heistä, jotka eivät ole syynä lastensa lastensuojelun asiakkuuksiin, mutta joita on vaikea saada kontaktiin ja yhteistyöhön sosiaalityöntekijän kanssa. Yksi tutkimukseni kannalta keskeinen artikkeli on puolalaisen Małgorzata Ciczowska-Giedziun huhtikuussa 2021 julkaisema tutkimusartikkeli ”(In)visible fathers in social work with the child and family”, jossa kysytään hyvin samankaltaisia kysymyksiä, kuin minä omassa tutkimuksessani. Ciczowska-Giedzun artikkelin lähdeluettelo on tarjonnut oman kirjallisuuskatsaukseni kannalta tärkeitä lähteitä ja toimi minulle inspiraation lähteenä kirjoitustyöni kriittisessä vaiheessa.

Olen käyttänyt tutkimusartikkeleissani ulossulkemiskriteereinä seuraavaa: maahanmuuttoerityiset isiä koskevat artikkelit; amerikkalaisessa yhteiskunnassa erityisesti tummaihoisia isiä käsittelevät artikkelit; vankilasta vapautuneet ja vankilassa olevat isät; päihde- ja/ tai rikolliset isät; ennakollinen lastensuojelu ja isät; kotiin vievät palvelut ja perhetyö sekä heidän yhteistyönsä isien kanssa sekä isien osallisuus sijaishoidossa olevien lastensa elämässä. Aineistoni tutkimusartikkeleissa perheen ongelmat ovat muualla kuin pääasiassa isän toiminnassa ja isyydessä. Olen kiinnostunut biologisista sekä sosiaalisista isistä, jotka asuvat lapsen kanssa sekä etäisistä, jotka

ovat etäisiä lastensa asioissa sekä asuvat etäällä lapsen arjesta. Tutkimuksessani en anna painoarvoa *huoltajuudelle* termin oikeudellisessa merkityksessä, vaan käsittelen isien kohtaamisia, riippumatta siitä ovatko isät lasten virallisia huoltajia vai eivät. Lastensuojelussa merkityksellisiä ovat myös huoltajuussuhteet (kts. Puonti ym. 2004, 106), mutta yhtä lailla lapsen arjessa mukana olevat isät tai etäällä asuvat biologiset tulisi ottaa mukaan viranomaistyöskentelyyn. Olen jättänyt hakukriteerieni ulkopuolelle yksinhuoltajaisät, sillä olen kiinnostunut isien roolista perheissä, joissa lastensuojelun yhteistyötä tehdään pääasiassa lasten äitien kanssa. Lopulta aineistonvalinnan rajat olivat vaikeammat asettaa, kuin aluksi ajattelin. Vaikeaksi osoittautui tehdä eroja lastensuojelun avohuollossa tai sijaishuollossa, ennakoivissa perheiden palveluissa ja perhesosiaalityössä tehtävän työn välillä. Haastetta toi edelleen tutkimuskattaukseni kansainvälisyys eli erilaiset palvelujärjestelmät. Eräs kriteeri valikoiduille artikkeleille oli, että tutkimuksissa mainittiin nimenomaan sosiaalityöntekijä, ei sosiaalihojaaja tai muu sosiaalialan ammattilainen.

Olen laatinut valitsemistani artikkeleista taulukon (taulukko 1), jossa tulevat selkeästi esiin kunkin artikkelin julkaisupaikka, keskeinen sisältö ja tutkimustulokset. Taulukko löytyy liitteenä tutkimukseni lopusta. Tutkimuksen teko ja oman aiheen tarkka rajaaminen edellyttävät aihepiirin laajempaa osaamista (Laitinen teoksessa Hurtig et. all. 2010, 49). Olen käyttänyt rajauskeinoina aiheen tarkkaa kaventamista sekä aikajännettä 2015–2022, sillä kansainvälisesti aihetta on tutkittu melko paljon ja artikkeleita oli helppo löytää runsaasti. Aineistoni koostuu englanninkielisistä artikkeleista. Suomessa tutkimusta lastensuojelun ja perhepalveluiden sosiaalityöntekijöiden vuorovaikutuksesta isien kanssa on tehty vähän. En löytänyt yhtäkään suomenkielistä tutkimusartikkeliä, joka olisi täyttänyt hakukriteerini tässä tutkimuksessa. Noudatin tutkimukseni aineistonhaussa systemaattisuutta. Aloitin kirjallisuushakujen tekemisen koemielessä keväällä 2021. Pro gradu – tutkimuksen tekeminen viivästyi osaltani siten, että tein tarkemmat haut syksyllä 2021 sekä uuden kirjallisuushaun edelleen syys- lokakuun 2022 aikana. Valitsemani artikkelit ovat löydettävissä vapaasti Google Scholar – haulla taikka Jyväskylän yliopiston JYKDOK-tietokannasta. Olen sisällyttänyt tutkimukseeni vain vertaisarvioituja tutkimusartikkeleita (vrt. Dawidowicz 2010, 15).

Olen hakenut tutkimusartikkeleitani JYKDOC - tietokannasta seuraavin hakusanoin: *child welfare* AND *working with fathers* AND *father involvement*. Valitsin aineistotyypiksi kansainväliset artikkelit, sekä aiheiksi "social sciences" AND "social work" AND "child welfare". Rajasin hakukieleksi kansainvälisissä artikkeleissa vain englannin kielen. Näillä hakuehdoilla tuloksia tuli yhteensä 385. Näistä artikkeleista tulostin paperille kolmetoista (13) artikkelia otsikkotasaisen silmäilyn tuloksena. Tämän haun perusteella lopulliseen analyysiin tulivat valituiksi artikkelit numeroilla 1, 3, 4, 5, 6, 7 ja 10. Toisen haun suoritin hakusanoin *child protection* AND *working with fathers* AND *father involvement*. Tuloksia tuli yhteensä 131, joista valikoin otsikon ja alkutekstin perusteella tulostettavaksi ja luettavaksi kaksi (2) uutta artikkelia. Lisäksi tein haun sanoilla *child protection* AND *father involvement* AND *social worker*, mikä ei tuottanut yhtään lisäartikkelia. JYKDOC-tietokannasta valikoitui yhdeksän (9) artikkelia lopulliseen analyysiin.

Google Scholar kautta analyysiin valituiksi tulleita artikkeleita ovat artikkelit numeroilla 8 ja 9. Tämän jälkeen suoritin haun suomenkielisistä artikkeleista hakusanoilla "isien osallisuus" ja "lastensuojelu". Tuloksia ei löytynyt yhtään. Kotimaisista artikkeleista löytyi kaksi (2) verkossa saatavilla olevaa artikkelia hakusanoilla "child welfare fathers", joista yksi (1) oli tutkimukseni kannalta kiinnostava artikkeli, mutta joka ei kuitenkaan tullut valikoituneeksi lopulliseen analyysiin, sillä se ei täyttänyt aineistolleni asettamia kriteerejä.

Tulostin ja luin myös useita artikkeleita, jotka eivät täyttäneet kriteerejä tulla valituiksi tutkimusaineistooni, mutta jotka käsittelivät teemaa aiheeni liepeiltä ja jotka auttoivat minua syventymään aiheeseeni sekä sujuvoittivat aihepiirin lukemista. Koen näiden artikkeleiden lukemisen tehneen minulle myös selkeämmäksi sen, mitä en tutki. Keskeistä kirjallisuuskatsauksen tekemisessä onkin osata tarkkaan rajata sisäänottokriteerit ja erottaa tutkimuksen kannalta sopiva aineisto muusta aiheesta sivuavasta materiaalista (vrt. Aveyard 2014, 43; Dawidowicz 2010).

Aineistoni käsittää yhdysvaltalaisia, australialaisia sekä englantilaisia tutkimusartikkeleita kaksi jokaista, sekä yhden artikkelin seuraavista maista: Puola, Israel, Kanada, Skotlanti ja Pohjois-Irlanti. Lopuksi on myös mainittava, että olen hakenut artikkeleita vain englannin ja suomen kielillä, joten muilla kielillä julkaistut artikkelit

eivät tulleet valikoiduiksi aineistooni. Yksi artikkeleistani on alkuperäiseltä kieleltään puolankielinen, mutta saatavilla oli myös artikkelin englanninkielinen käännös. Kyseessä on vaativasta pyrkimyksestä huolimatta ajallisesti ja resurssien suhteen pie-nehkö harjoitustutkimus, jonka olen pyrkinyt tekemään laatukriteereitä ja toistetta-vuutta kunnioittaen.

4.3. Kirjallisuuskatsaus aineistonkeruun menetelmänä

Tutkimuksen tekeminen tähtää uuden tiedon tuottamiseen. Tutkimuksellinen pää-määrä edellyttää tekijältä lukemisen taitoa, osaamista tulkita ja hyödyntää erilaisia tekstejä ja kykyä itsenäiseen ajattelutyöhön, joka luo uusia yhteyksiä ja näkökulmia jo olemassa oleviin tietoihin luoden samalla uutta. Tutkimuksellinen lukutaito sisältää analyttisen ja tulkitsevan tavan omaksumisen. (Hurtig, Laitinen & Uljas-Rautio 2010)

Olen valinnut tutkimukseni menetelmäksi kirjallisuuskatsauksen, sillä olen kiin-nostunut aiheeni yleisyydestä kansainvälisesti. Kirjallisuuskatsauksen avulla on mah-dollista hahmottaa olemassa olevan tutkimuksen kokonaisuutta (Johansson ym. 2007, 3). On kiintoisaa tutkia isyyden aihetta, sillä vaikka tutkimukset edustavat tiettyä ai-kakautta, kulttuuria, maantieteellistä aluetta ja tiettyjä yhteiskunnallisia mahdolli-suusrakenteita (Husso & Heiskala 2016, 59), on vanhemmuudessa myös jotain univer-saalia ja monia koskevaa. Kansainvälisesti maailmassa on yli 70 miljoonaa isää (Cen-sus Bureau).

Narratiivinen kirjallisuuskatsaus on luonteeltaan kuvaileva. Sen tavoitteena on antaa kokonaisvaltainen kuvaus aiheesta. Narratiivisen kirjallisuuskatsauksen toteu-tuksessa yleiskatsaus on lavein. Muita toteuttamistapoja ovat toimituksellinen ja kom-mentoiva kirjallisuuskatsaus. Vaikka narratiivisessa yleiskatsauksessa käytetty ai-neisto ei käy läpi erityistä järjestelmällistä seulaa, on sillä mahdollista päästä käyttö-kelpoiseihin päätelmiin. Narratiivinen katsaus auttaa päivittämään tutkimustiedon, mutta ei tarjoa varsinaista erittelevää tulosta. Kirjallisuuskatsaukseen vaatimuksiin

liitetään yleensä kriittinen tarkastelu aiheesta ja materiaalista. Kirjallisuuskatsaus ei kuitenkaan voi olla pelkkä arvostelu tai selitetty lähdeluettelo. (Salminen 2011, 5–7)

Kirjallisuuskatsaus luo näkymän tiettyyn aihepiiriin tutkimuskysymysten kautta ja tuo yhteen kotimaista ja ulkomaista tutkimusta aiheesta. Kirjallisuuskatsaus on tutkimustekniikka, jolla voidaan tutkia tehtyjä aiempia tutkimuksia ja jossa on kriittinen ja arvioiva ote. Se onkin erinomainen keino tuoda esiin yhteiskunnan sokeita pisteitä, kehittämisen kohteita ja ravistella juurtuneita ajatuksia. Haluaisin tutkielmallani tarjota sosiaalityöntekijöille uutta ajateltavaa. Olen tutkimuksessasi halunnut koota yhteen tieteellisiä artikkeleita ja tutkimuksia, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiini. Tuomalla yhteen tietyn aihealueen tutkimuksia, tulen luoneeksi jonkinlaisen kokonaiskuvan ja kykenen esittelemään ratkaisuehdotuksia esittämäni tutkimusongelmaan. (Flinkman & Salanterä teoksessa Johansson ym. 2007, 85)

Dawidowicz (2010) on kuvannut kirjallisuuskatsauksen teon seitsemän vaihetta seuraavasti: Ensin valitaan aihe ja asetetaan tutkimuskysymykset, jotka kiinnostavat vielä kuukausienkin päästä. Tutkimuskysymysten avulla aineistosta nostetaan esiin jotain uutta, sellaista, johon ei ole vielä vastattu; uuden tutkimuksen mentävä aukko. Toiseksi on tärkeä laatia ajallinen tutkimussuunnitelma ja huomioida omat resurssinsa. Aiheen rajaaminen on tärkeä askel tutkimusmatkalla ja vaikuttaa olennaisesti myös työn määrään ja resurssien oikeaan suuntaamiseen. Hyvin suunniteltu työ ja selkeät rajaus- ja sisäänottokriteerit jouheuttavat tutkielman valmistumista. Aiheen rajaaminen onkin isoimpia haasteita tutkijalle, riippumatta siitä, millä tasolla tutkitaan. Siksi aiheen rajaamista on hyvä harjoitella ja pohtia jo tässä vaiheessa. Aiheen on oltava lisäksi sopivassa suhteessa käytettävissä olevaan aikaan nähden. Omassa tutkimuksessani näyttää siltä, että artikkeleita ja tutkimusta aiheesta ja sen reunalta on runsaasti. Aineiston määrään voi vaikuttaa rajaamalla edelleen kysymyksiä, maantieteellistä tutkimusaluetta, aikaraameja tai muuta sisältöä. Tärkeää on suorittaa aineiston valinta huolella. Vertaisarvioidut artikkelit ovat läpäisseet tieteen tekemiselle asetetut kriteerit ja ovat usein objektiivisia otoksia aihepiiristä. Tärkeää on osata hahmottaa, millaisesta positiosta kukin tutkii ja lausuu näkemyksiään. Tunnettavuus ei aina takaa tieteellisyyden kannalta parasta tutkimusta. Paikallisen aineiston, sanomalehtimateriaalin, haastattelujen, videoiden jne. käyttäminen on analyysivaiheessa sopivaa

siltä osin, kuin ne tuovat arvoa tutkimukselle, mutta niiden käytössä on syytä varjella huolellisuutta. (kts. myös Boland, Cherry & Dickson 2014).

Tutkimuksessani on huomionarvoista sen luonne Pro gradu – tutkielmana, joka asettaa omanlaisensa paineen ajankäyttöä ja aineiston rajausta ajatellen. Kirjallisuuskatsaukseni ei ole valitsemani aiheen tyhjentävä läpiluotaus, mutta lähtökohtani huomioon ottaen mahdollisimman laaja ja tarkka. Rajaus on riittävä, kun se ohjaa työtä, mutta ei kavenna ajattelun ulottuvuuksia. Siksi tutkimuksessa on kyettävä kuvaamaan se prosessi, miten on päätynyt tiettyyn näkökulmaan ja rajauksiin, eikä valinnut toisin. Tieteellisessä tutkimuksessa voi aina valita toisin. (Hurtig, Laitinen & Uljas-Rautio 2010, 19) Tutkimuksessani on kriittinen sävy. Systemaattinen ote tarkoittaa tutkimuksessani sitä, että olen dokumentoinut tarkoin tekemäni artikkelihaut ja käynyt systemaattisesti läpi löytämiäni aineistoja. Olen suorittanut hakuja eri tietokannoissa ja saanut lopulta suorittamillani hauilla yhä uudelleen samoja artikkeleita. Jokainen tutkija voi halutessaan edetä askel kerrallaan samaa polkua kuin minkä olen valinnut tämän tutkimuksen tekemiseksi. (Salminen 2011, 6–8, 14–15; Aveyard 2014, 13–15)

4.4. Teoriaohjaava sisällönanalyysi & analyysin kulku

Laadullista analyysiä voidaan tehdä useilla eri tavoilla. Aineistoa tutkitaan tutkimuskysymyksen suuntaisesti ja siihen vastaten. Myös laadullista analyysimenetelmää valitessaan tutkijan täytyy perustella, miten on päätynyt valitsemiinsa menetelmiin. Analyysimenetelmällä tarkoitetaan sitä konkreettista tapaa, jolla aineistoa käsitellään eli analysoidaan. Erilaiset lähestymistavat ohjaavat analyysitavan valintaa. Realistisessa tarkastelutavassa ollaan kiinnostuneita siitä, mitä aineistossa on ja mitä siinä kerrotaan tutkittavasta aiheesta. Laadullisessa tutkimuksessa koodaaminen, teemoittelu ja tyypittely ovat analyysin perinteisiä välineitä. Nämä ovat yhä toimivia analyysivälineitä, ja käyttökelpoisia erityisesti aineiston käsittelyn alkuvaiheessa, vaikka päätyisi käyttämään lopulta erikoistuneempia analyysitapoja. Koodaaminen ja teemoittelu ovat tällöin eräänlaista aineiston raakatyöstämistä. (Günther & Hasanen & Juhila 2021)

Käytän aineistoni analyysissä toteutustapana teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä, joka on eräs kvalitatiivisen tutkimuksen työkaluista ja joka soveltuu analyysimenetelmäksi silloin, kun tutkitaan kirjallisia aineistoja (Silvasti 2014, 33–36). Sisällönanalyysin tarkoituksena on jaotella sekä tiivistää jotakin ilmiötä sekä nostaa ilmiöstä esiin toistuvia teemoja sekä yhdistäviä ja erottelevia tekijöitä (Salo 2015, 169; Tuomi & Sarajärvi, 2018, 103–123). Olen valinnut tutkimukseni analyysityökaluksi teoriaohjaavan analyysitavan, jolloin analyysi ei nojaa suoraan tutkimusteoriaan, mutta teoriaa hyödynnetään tutkimusta lukiessa ja analysoitaessa. Sisällönanalyysin tapoja on erilaisia sen mukaan, miten paljon teoria ohjaa tutkimuksen eri vaiheita. Teoriaohjaava analyysi mahdollistaa uusien ajatusten ja näkökulmien synnyn, eikä kahlitse ajatustyötä vain teorian jatkeeksi ja siitä johdetuksi johtopäätösten luokitteluksi. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 107–133)

Olen aloittanut analyysivaiheen tutustumalla tutkimusaiheeseeni hankkimalla kokonaiskuvan tutkimastani ilmiöstä lukemalla ja tekemällä muistiinpanoja valitsemini artikkeleihin. Artikkeleissa toistuvat teemat ja käsitteet kokosin erilliselle paperille ytimekkäästi, jolloin pystyin palauttamaan nopeasti mieleen aina kussakin artikkelissa esiintyvät keskeiset asiat. Luokittelin aineistoani sieltä esiin nousevien teemojen mukaisesti, perehtyen samalla aiempaan tutkimuskirjallisuuteen. Samalla merkitsin artikkeleihin myös teemoja, jotka ovat olennaisia ilmiön kannalta, mutta joihin omat tutkimuskysymykseni eivät pääasiassa pyri vastaamaan. Sen kautta olen voinut selkeyttää itselleni, missä tutkimuskiinnostukseni rajat kulkevat. Laadullisella analyysillä voidaan tarkoittaa aineiston tiivistämistä käsitteelliseen tai teoreettiseen muotoon. Aineiston analyysi on monivaiheinen prosessi, ja analyysivaihe on edellyttänyt useita tutkivia lukukertoja sekä artikkeleista tehtyjä muistiinpanoja, joita olen käyttänyt työvälineenä jäsentämään omaa ajatteluani sekä nostamaan esiin artikkeleissa toistuvia teemoja. Olen laatinut valitsemistani tutkimusartikkeleista taulukon (liite 1), jossa tuodaan jäsennellysti esiin tutkimuksen julkaisutiedot, tutkimuksen sisältö sekä tutkimustuloksia. Tämän jälkeen olen lukien teoriataustaa ja aineistoa tehnyt nostoja sekä pyrkinyt tekemään tulkintaa ja päätelmiä suhteessa tutkimusongelmaan. Tavoitteenani on tuoda suomalaiseen yhteiskuntaan ja kunnalliseen lastensuojelutyöhön soveltuvia työkaluja sekä herättää ajattelemaan asiaa, vaikka tutkimusartikkelini ovat

kansainvälisiä. Kansainvälisesti aihetta on tutkittu laajasti ja tutkimustulokset ovat samansuuntaisia. Onkin ollut huolestuttavaa huomata, ettei aihetta ole Suomessa aiemmin juuri tutkittu.

4.5. Eettisyys tutkimuksenteossa

Sosiaalityön tutkijan tulee osata ennakoida tutkimustulostensa vaikutuksia ja ottaa ne huomioon parhaalla mahdollisella tavalla. Tutkija ei voi ottaa vastuuta työnsä vaikutuksista, mutta hänen tulee ymmärtää paikkansa aikansa kansalais- ja ammattilaismielipiteen esiintuojana. Yhteiskuntatieteilijältä voidaan odotetusti vaatia harjittua tutkimuseettistä suunnittelua ja artikulointia. (Rauhala & Virokangas 2011, 239) On huomionarvoista, että itse naisena edustan sosiaalityöntekijöiden sukupuolista valtavirtaa ja naisena näköalani mieheyteen ja isyyden asioihin on erilainen, kuin asiaa miehen ja isän näkökulmista tutkivan. Tutkimusta tehdessä on aina perusteltua pitää mielessä kenestä kirjoittaa, mitä kirjoittaa, ja miten. Sukupuolikysymykset ovat tunnelatautuneita sekä keskustelua herättävä aihe. (kts. Hurtig, Laitinen & Uljas-Rautio 2010, 66) Ajattelen olevan hedelmällistä tarkastella isyyttä ja isien osallisuutta myös ulkopuolisena, naiseuden ja äitiyden kautta, kuitenkin tavallaan vanhemmuuskeskustelussa sisältä käsin. En väitä ymmärtäväni isien ja isyyden kokemuksia henkilökohtaisesta, mutta sukupuoliroolit ja niiden vaikutukset kunkin positioon, on osattava ottaa puheeksi ja huomioon, jolloin avautuu mahdollisuus aidolle kunnioittavalle kohtaamiselle. Ulkopuolisena olemisessa on etunsa, ja ajattelen olevan mahdollista ymmärtää ja kunnioittaa asiaa myös ilman kokemusasiantuntijuutta.

Tutkimusaiheeni on minulle myös henkilökohtaisesti kiinnostava. Kun aihe on tutkijalleen mielenkiintoinen ja ajatteluun kutsuva, näkyy se todennäköisimmin myös tutkimuksen jäljessä. Kun tutkimisen syyt, asioiden yhteydet ja tulokset ovat tutkijalle selvät ja tutkimuksessa selkeästi avatut, välittyy myös lukijalle asiantuntevuus ja into aihetta kohtaan. Tärkeää on tehdä näkyväksi oma tapa ajatella, yhdistellä asioita ja kirjoittaa (vrt. Hurtig, Laitinen & Uljas-Rautio 2010, 14). Olen aiemmassa työssäni

ollut lastensuojelun sosiaalityöntekijänä ja lapsen vastuusosiaalityöntekijänä, ja siinä roolissa kohtasin paljon erilaisia isiä ja perheitä sekä pohdin työntekijänä ja naisena olemista lastensuojelun työssä. Tutkimustyöni alkoi ollessani lastensuojelussa työssä ja mielenkiintoni kumpuaakin oman ammatillisen identiteettini rakentumisesta ja havainnoista, joita pystyin työssäni tekemään. Tutkimusprosessin aikana olen siirtynyt kunnallisessa sosiaalityössä toiselle sektorille, jolloin tarkastelen aihetta myös toiselta näkökulmasta ja etäämpää.

5 ANALYYSIN TULOKSET

5.1. Syyt ja mekanismit ilmiön taustalla

Tutkimukseni tulokset vahvistavat sen, että lastensuojelussa tehtävä työskentely tapahtuu useimmiten äidin kanssa, jolloin isä jää joko tarkoituksellisesti sivuun tai häntä ei oteta aktiivisesti huomioon. Artikkeleissa, joissa on tutkittu isien omia kokemuksia sosiaalityön kontekstissa, isät raportoivat kokeneensa epäreiluutta ja saaneensa väärinymmärrystä osakseen. He ovat kokeneet, ettei heidän näkökulmaansa ole kuunneltu, vaan äidin sana on otettu vastaan vahvempana ja totuutena myös silloin, kun äiti on kohdistanut kaltoinkohtelua lapsiaan kohtaan (Philip, Clifton & Brandon 2019, 2299).

Isän rooli tasavertaisena vanhempana on puutteellinen. Tämä tulee ilmi paitsi tutkimusartikkeleissani, myös suomalaisissa tutkimuksissa ja kirjallisuudessa, jotka käsittelevät vanhemmuuden teemaa. Äidit mielletään yhä usein päävanhemmaksi, jota isät auttavat (Jallinoja ym. 2014, 33, 40, 47, 49, 82; Aalto 2012, 188; Kolehmainen 2004, 91; Huttunen 1999; Husso & Heiskala 2016, 165; Vuori 2002, 148–151). Tavallista onkin, että isyys esitetään äitiyttä vähäpätöisempänä tai ainakin yksiulotteisena vanhemmuutena (Eerola & Mykkänen 2014, 9). Äitiyden arvottaminen korkeammalle ilmenee arkipuheissa ja -kohtaamisissa, mutta myös laissa on epäkohtia. Suomessa lapsen syntyessä avioliittoon toiselle miehelle, ei biologisella isällä ole vahvoja

oikeuksia tutustua omaan lapseensa tai olla lapsen arjessa mukana, jos saa siitä koskaan tietääkään. Aviomies isäoletettuna on myös lapsen huoltaja (Isyyslaki § 2; Puonti 2004, 106). Suomessa on myös noin 10 % lapsista vailla väestörekisterikeskuksen merkintää isästä, jolloin lapsen isää ei ole selvitetty (Puonti 2004, 107).

Tutkimusartikkeleissa isät kuvautuvat useammin riskeinä ja haittoina, kuin potentiaalisina resursseina lapsilleen ja perheilleen. Artikkeleissa tuodaan esiin syitä sille, miksi isien osallisuus lastensuojelun viranomaistyöskentelyssä on vähäisempää kuin äitien. Olen jaotellut esiin nousseet syyt isän näkökulmaan, sosiaalityöntekijän näkökulmaan sekä kulttuurisiin ja organisatorisiin syihin, vaikka useat taustamekanismit nivoutuvat toisiinsa, eivätkä siten ole helposti toisistaan eroteltavissa. Lisäksi on mainittava, etten ole erikseen tehnyt alalukua äidin roolista, vaikka olisin voinut. Artikkeleissa esiin nousseen mukaan äidillä on suuri rooli niin sanottuna portinvartijana jopa yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa. Naiset voidaan kuvata pitämässä tiukasti kiinni kodin piirin ja lastenkasvatuksen heille kuuluvasta vallasta (muun muassa Chiamulera 2010, 7; Maxwell ym. 2012, 162; Critchley, A. 2021, 19), vaikka he näennäisesti toivoisivat tasa-arvoisempaa arkea. Äiti voi omalla toiminnallaan vaikuttaa lapsi – isän – suhteen laatuun (Aalto 2014, 159–160; kts. myös Julkunen 2010, 160–162). Äiti voi suhtautumisellaan joko vahvistaa tai heikentää isyyteen sitoutumista (Mykkanen & Eerola 2014, 51.) Äiti voi siis omalla puheellaan ja käytöksellään aiheuttaa sen, että isästä piirtyy uhkaava tai epäkelvo kuva. Äiti voi todellisuudessa toimillaan estää isän osallisuuden ja yhteistyön viranomaisten kanssa (kts. myös Aalto 2012, 159). Äidin motiiveina saattavat olla pelko siitä, mitä tietoa isä toisi perheen tilanteesta interventioista päättävän viranomaisen tietoon tai perheen kulttuuri saattaa pitää isää ulkopuolisena perheen ja lasten asioissa. Perheen sisäisen dynamiikan ja väkivallan ongelmat saattavat vaikeuttaa yhteistyötä ja estää tiedon jakamisen. Isät, jotka eivät ole lastensa huoltajia tai asuvat etäällä lapsistaan, jäävät muita useammin vuorovaikutuksen ulkopuolelle. Tutkimusten Ewart-Boyle & Manktelow & McColgan (2015, 476) ja Ciczowska-Giedzum (2021, 133) mukaan tieto isästä saattaa perustua myös täysin äidin isästä antamiin tietoihin ja luomaan kuvaan, jolloin sosiaalityöntekijän näkemys isästä lapsen verkostossa on väritynyt äidin mielipiteellä, eikä isää olla

välttämättä tavattu lainkaan. Äidin asenteilla on lisäksi merkitystä toiseen suuntaan eli heidän antamansa tiedot sekä heidän asenteensa voivat ohjata isää pysymään etäällä ja haluttomana osallistua työskentelyyn lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Sosiaalityö on naisvaltainen ala ja puhe lapsista ja perheen sisäisistä asioista on edelleen vahvasti naisten aluetta. Scourfield (2013, 13) kuvaa tekstissään vahvaa äitityyppiä, joka hallitsee, ja joka omalla käytöksellään vahingoittaa lasta ja koko perhettä, eikä kykene terveeseen kiintymyssuhteeseen. Tällainen nainen alistaa myös puolison, joka ei kykene tuomaan esiin omia tarpeitaan ja ajatuksiaan, eikä asettua puolustamaan lasta. Isä voi myös kokea epävarmuutta ja pelkoa siitä, ettei osaa olla hyvä isä lapsilleen.

Kodin piirin työnjako ja lastenhoito katsotaan edelleen perheen sisäiseksi asiaksi, johon perheen ulkopuolisten ei tulisi vaikuttaa ja johon perheen ulkopuolisten vaikutukset ovat rajalliset (Vuori 2002, 136). Naisen ympärille rakentuneet ydinperheen vaikiinnuttaminen ja äidinhoivan merkitykset yhteiskunnalle ovat olleet sysäys kaksoiskansalaisuuden synnylle: nainen hellan ääressä ja lämpöisen kodin varjelijana mahdollisti miehille tehokkaan toimimisen kodin ulkopuolella (Husso & Heiskala 2016, 5). Yksityinen alue kodin ja perhe-elämän keskiössä mielletään edelleen naisen alueeksi. Lapset ovat kautta patriarkaalisen historian olleet isiensä omia eli vallan alaisia. Vasta moderni kapitalismi on tehnyt lapsista äitien lapsia (Julkunen 2010, 61).

5.1.1. Isän näkökulma

Tutkimusartikkeleissa tuodaan esiin, että isiä pidetään usein joko uhkina tai poissaolevina. Kahtiajako on tyypillinen, eikä isyyksiä ja isien monimuotoisuutta ymmärretä. Eerola & Mykkänen (2014, 8) ovat myös havainneet, että isyyttä tarkastellaan usein erilaisten vastakkainasettelujen kautta. Isää leimaavat kuvaukset kuten perheitä tai työkeskeinen, poissaoleva tai läsnä oleva, vastuullinen tai vastuuton. Kyse on miehisyyden ja isyyden ymmärtämisestä, ja isän kohtaamisesta tavalla, joka tavoittaa miehen isyyden rinnalla. Kuten kenellä tahansa, on isällä oma tarinansa ja äänensä, joka ansaitsee tulla kuulluksi (Philip, Clifton & Brandon 2019 ; Ciczowska-Giedzum 2021 ; Baum 2015). Baum (2015) nostaa artikkelissaan esiin isien kokeman stressin siitä,

etteivät he tule kohdatuksi lastensuojelun työnskentelyssä omina persooninaan, vaan jonkinlaisten ennakkoluulojen ja olettamusten kautta. Jokaisen vanhemman tulisi saada tulla kohdatuksi ensisijaisesti omana itsenään, eikä vain vanhemmuuden kautta. Artikkelissa havaitaan kolme ongelmaa, jotka haastavat yhteyden syntymistä isän ja sosiaalityöntekijän välille : valtasuhde, molemminpuolinen pelko sekä erilainen tapa kommunikoida. Vaikuttaakin siltä, ettei isillä ole aina keinoja tulla vuorovaikutukseen, jonka kommunikoinnin tavat ja ennakkoluulojen värittämän tulokulman kokevat itselleen vieraisiksi. Molemminpuolinen skeptisyys saattaa estää yhteistyön alkamisen. Ensimmäinen yhteydenotto ja niin sanottu oven aukaisu on kuitenkin tehtävä, jotta yhteistyö on jatkossakin mahdollista (Brandon, M., Philip, G. & Clifton, J. 2019).

Artikkeleissa havaitaan lisäksi (Philip ym. 2019, 2296 ; Ciczowska-Giedzum 2021, 135), ettei isille sallita samalla tavalla tunteikkuutta kuin äideille. Isien tunteikkuutta arvioidaan samoin vastakkainasettelujen kautta (Eerola & Mykkänen 2014, 8) : isä kuvataan joko tunteettomana ja välinpitämättömänä, tai aggressiivisena ja hyökkäävänä. Maskuliinisuuteen ei koeta kuuluvan tunteikkuus. Isien tunteiden esittäminen saattaa viranomaispalaverissa kääntyä heitä vastaan, mikäli isä osoittaa esimerkiksi suuttumusta tai turhautumista ääneen. Toisaalta myös tunteiden piilottaminen ja näennäinen tunteettomuus luetaan isälle vahingoksi. Tutkimukset kuitenkin osoittavat, että isät kokevat esimerkiksi surua ja pelkoa lastensa menettämisestä. Usein artikkeleissa toistuva tunnesana on myös häpeä. Miehet eivät häpeässään kykene välttämättä toimimaan toisin. Toisaalta maskuliinisuus ei aina mahdollista miehelle tunteiden käsittelyä ja tunnetyöskentelyä, eikä sellaiselle antautuminen sovi mieheltä odotettuun rooliin. Isän voi olla vaikea asettua perheen asioiden selvittelyyn keskustelun ja tunteiden jakamisen kautta (Ewart-Boyle ym. 2015, 477). Miesten on tutkimusten mukaan havaittu näyttävän tunteitaan eri tavoin ja pidättyväisemmin, kuin naisten, mutta tutkimukset eivät kuitenkaan vahvista sitä, että naiset kokisivat enemmän tai voimakkaammin tunteita, vaan miesten tunneskaala on yhtä laaja (Virtanen 2018, 263).

Hoivaavaa isyyttä ovat mediassa tuoneet esiin viime vuosina useat julkkikset niin kotimaassa kuin kansainvälisesti, ja he ovat omilla esimerkeillään näin kenties

tasoittaneet uusille sukupolville hoivaroolin ja kotona olevan isän hienoutta ja coo-liutta (muun muassa Eerola 2018, 302). Kiinnostavaa onkin, että isyyden murroksen ollessa käynnissä, on osallistuva isyys tullut yhä normaalimmaksi ja isät ottavat tilaa lapsiensa huoltajina, kun toisaalta tutkimukset osoittavat käytäntöjen ja asenteiden muuttuvan hitaammin. Kun viranomaispalaveriin osallistuu hoivaava ja kiinnostunut isä, pidetään sitä liian usein edelleen erikoisena tai vähintään ihmeellisenä.

Isät saattavat kokea olevansa altavastaajia, eivätkö he tutkimusten mukaan osaa helposti pyytää apua. He kohtaavat systemaattista ennakkoluuloa heitä kohtaan vanhempina, ja kokevat olevansa toissijaisia suhteessa äidin rooliin vanhempana. Lapsen ja isän suhdetta ei tueta, eikä siihen panosteta samalla tavalla kuin äiti-lapsi -suhteeseen, mikä on vahingollista miehille sekä heidän lapsilleen (Amato 2018 ; Clap-ton 2017 ; Ewart-Boyle ym. 2015). Miehet ovat kokeneet, että virheen tehdessään hei-dät eristetään välittömästi ja yhä painokkaammin, kun taas äiti saa virheen tehdessään tukea ja apua muutoksessa pysymiseen (Philip ym. 2019). Useat artikkelista tuovat-kin esiin isien kuvaamia epäreiluuskokemuksia. Isän joutuessa ulkokehälle tai saades-saan *riskin* tai *uhkan* leiman puheissa, on pääsy yhteistyöhön entistä vaikeampaa (Brandon ym. 2019; Fleming & King & Hunt 2015).

Isät eivät tutkimusten mukaan tunne järjestelmää tai lastensuojelullista prosessia, mikä olisi merkityksellistä hyvän yhteistyön ja muutostyöskentelyn mahdollista-miseksi, ja minkä puuttuessa hyvä vuorovaikutus koetaan vaikeana saavuttaa (Cicz-kowska-Giedzum 2021, 135 ; Philip ym. 2019). Tutkimuksessa todetaan, että aika näyt-täytyy perheille ja isille epämääräisenä, välillä tiheä tapahtumaisena ja toisaalta pit-känä odottamisena. Perheiden tulisi saada ymmärrettävällä tavalla tietoa siitä, mitä ja miksi nyt tapahtuu ja mitä siitä seuraa, tai voi seurata. Oikea-aikaisuus on haaste mo-nella tapaa, ja se haastaa myös yhteistyön (Philip e al. 2019). Vanhemmat eivät Suo-messakaan tunne lastensuojelun prosessia tai hallitse järjestelmää, sillä useat yhteis-työtahot ja muut ammattilaisetkaan eivät niitä usein tunne. Yhteistyön kannalta on kuitenkin tärkeää, että huoltajilla olisi ymmärrystä prosessin etenemisestä ja siitä, mitä heiltä odotetaan. Lastensuojelun viranomaistyössä sosiaalityöntekijällä on vel-vollisuus tehdä työnsä läpinäkyvästi ja siten, että se mahdollistaa sekä lapsen että huoltajien osallisuuden toteutumisen sekä näin tukee vanhempia kasvatustyössään

(Lastensuojelulaki § 2 & 11). Isien tulisi saada olla osa prosessia jo asiakkuuden alkumetreiltä alkaen, ja toisaalta lapsen edun mukaista on usein huolehtia yhteistyöstä lapsen biologisen isän sekä/ tai mahdollisen sosiaalisen isän kanssa. Lastensuojelun työ näyttäytyy isille yhtä aikaa sekä nopeatempoisena interventioina että hitaana odotteluna. Toisaalta tämä ennakoimattomuus ja tiedon puute aiheuttavat sen, että sosiaalityöntekijä näyttäytyy epäammattimaiseen ja hänen osaamisensa voidaan kyseenalaistaa (Philip ym. 2019). Lisäksi isät saattavat uskoa, etteivät he kykene muuttamaan tilannetta, eivätkä sen vuoksi sitoudu. Sosiaalityöntekijöiden taidoilla ja asenteilla nähdäänkin olevan suuri merkitys sille, miten isät kykenevät jäsentämään tilannetta ja sitoutumaan muutostyöskentelyyn (Coakley, T. M., Washington, T. & Gruber, K. 2018).

Isät kokivat epäreiluina myös työntekijöiden käynnit keskellä päivää ja sellaisina aikoina, ettei työssäkäyvä isä ole koskaan kotona. *Isän kokemus* – teoksessa (2014, 13) isyyttä käsitellään sekä yksityisenä että julkisena tilana, kun useassa tutkimukseeni valikoituneessa tutkimusartikkelissa mieheys sijoittuu julkiseen tilaan ja äitiys yksityiseen kodin ja perheen tilaan, jolloin naisen tuplarooli kotona sekä työelämässä ovat normaali. Isien haasteena näyttäytyi pääsy osaksi kodin ja lasten asioita. Vaikka naisten rooli on laajentunut, ei miesten tulo kodin maailmaan ole tapahtunut yhtä nopeassa muutoksessa. Pohjoismaissa ollaan melko edistyneitä tasavertaisen vanhemmuuden toteutumisessa, mutta tilaa muutokselle on edelleen, eikä osallistuvan isyyden toteuttaminen äidin rinnalla ole mahdollista kaikkialla. Tutkimusartikkeleissa isät kuvaavat haasteena olevan myös parisuhteen tila, jolloin vanhempien keskinäinen suhde vaikutti paljon siihen, miten osallistuva isä saattoi olla (Fleming ym. 2015). Äidin kannustuksella ja tuella koettiin olevan suuri merkitys (Clapton, G. 2017). Panostamalla vanhempien keskinäisiin väleihin ja yhteisvanhemmuuteen, voidaan tukea isien osallisuutta, sillä äidin käsityksillä sekä puheilla isästä nähdään olevan suuri rooli (D'Andrade, A. & Sorkhabi, A. 2016).

5.1.2. Sosiaalityöntekijän näkökulma

Yhteistyön esteinä näkyivät tutkimusartikkeleissa sosiaalityöntekijöiden ennakkoletukset ja vahvat näkemykset äidistä lasten ensisijaisena huoltajana jopa siihen pisteeseen, että isä on helpompi sulkea perheytimen ulkopuolelle. Sosiaalityöntekijän kuva perheen isästä saattaa olla äidin kertoman ja luoman mielikuvan varassa (Philip, Clifton & Brandon 2019 ; Ciczowska-Giedzium 2021 ; Clapton, G. 2017). Sosiaalityöntekijät vahvistavat ja tukevat omilla toimillaan stereotyyppioita ja ennakkoluuloisia sukupuolirooleja ja isät nähdään useammin uhkana kuin resurssina lapselle (Fleming, J., King, A., Hunt, T. : 2015).

Sukupuolittunut vanhemmuusajattelu ja asenteellinen kohtaaminen vaikuttavat negatiivisesti vuorovaikutussuhteen syntymiseen. Asenteellisuus on usein tiedostamaton (Ewart-Boyle ym. 2015, 474). Sosiaalityöntekijällä saattaa artikkelien mukaan olla vahva ajatus siitä, että isän osuus ei ole keskeinen, vaan pikemminkin kuviosta poistettava ja lisää uhkia tuova elementti. Sosiaalityöntekijöillä ei ole riittävästi osaamista tunnistaa vanhemmuuden sukupuolittuneita ajatusmalleja, eikä taitoa puuttua niihin. Sosiaalityöntekijöillä on myös pelkoja isiä kohtaan (Ewart-Boyle ym. 2015, 474; Ciczowska-Giedzium 2021), eikä isissä olevaa hyvää nähdä ja tunnisteta. Samaan aikaan äideille sallitaan usein enemmän, ja heitä tuetaan läpi epäonnistumisten. Isän on usein nähtävä erityistä vaivaa tullakseen huomatuksi ja huomioiksi potentiaalisena huolehtijana jopa silloin, kun on yleisessä tiedossa, ettei lasten äiti kykene lapsista huolehtimaan (Ewart-Boyle ym. 2015, 471). Sosiaalityöntekijällä nähdään olevan suuri rooli portinvartijana ja hän voi omilla toimillaan avata taikka sulkea yhteistyön ovia. Usein molemminpuolinen skeptisyys voi olla esteenä yhteistyöhön ryhtymiselle (Brandon ym. 2019).

Aika- ja resurssipaine on sosiaalityöntekijän näkökulmasta sietämätön eettisten pulmien aiheuttaja. Lastensuojelussa ymmärrettävästi priorisoidaan vuorovaikutus lapsen kanssa ja myös äidin, mikäli äiti on selkeästi lapsen asioista pääasiassa huolehtiva vanhempi (Ciczowska-Giedzium 2021 ; Brandon ym. 2019). Aikapula nähdäänkin yhtenä syynä sille, ettei isien kanssa tehdä enempää yhteistyötä, *ei ehditä*. Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden uupumisesta ja kohtuuttomasta työmäärästä on

uutisoitu viime vuosina myös Suomessa, ja lakimuutoksen myötä enimmäisasiakasmäärä on asetettu : « yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä saa olla enintään 30 lasta asiakkaanaan » (Lastensuojelulaki 13 b §), millä osaltaan voidaan tukea sosiaalityöntekijöiden jaksamista sekä paremmin mahdollistaa tiiviimpi vuorovaikutus lapsen huoltajien ja lähipiirin kanssa.

Sosiaalityöntekijällä on ammattinsa puolesta rooli vuorovaikutuksen syntymisessä (Brandon ym. 2019) ja sen ylläpitämisessä, ja sosiaalityöntekijöillä soisi olevan osaamista tähän. Coakley & Washington & Gruber (2018) havaitsivat sosiaalityöntekijöiden taidoilla ja asenteilla olevan suuri merkitys sille, miten isät kykenevät jäsentämään tilannetta ja sitoutumaan muutostyöskentelyyn. Asenteilla havaittiin olevan suurempi vaikutus yhteistyöhön kuin työntekijöiden käytännön taidoilla ja osaamisella. Sosiaalityöntekijän negatiivinen asenne on selkeä este isän hyvälle osallisuudelle ja yhteistyön syntymiselle. Toisaalta sosiaalityöntekijällä on valtaa taivutella sekä vaikuttaa isän käsityksiin hänen omista kyvyistään.

Sosiaalityöntekijöillä on usein tietoa, muttei riittävästi taitoja (Scourfield & Smail & Butler 2015). Tietoisuuden lisääminen koulutuksen avulla sekä vuorovaikutuksen laadun mittaamisen työkaluja kehittämällä voidaan tukea sosiaalityöntekijän ja isän hyvää yhteistyötä. Ewart-Boyle ym. (2015, 476) havaitsivat, että sosiaalityöntekijät toivovat enemmän miesten kanssa tehtävän työskentelyn erityisosaamisen koulutusta, sillä sosiaalityön opinnoissa ja perheiden parissa tehtävän työn ohjausvideoissa käsitellään usein vain äitien ja lasten kohtaamista. Toisaalta miessosiaalityöntekijät olivat tutkimuksen mukaan kohdanneet kirjallisuutta, joissa käsitellään maskuliinisuutta sekä isyyden kysymyksiä. Isyyden teeman ja maskuliinisuuksia käsitteleviä teoksia on Suomessa jonkin verran tarjolla, mutta teemaerityisiä opetuskursseja ei ole laajasti tarjolla.

Sosiaalityöntekijöille suunnatuilla koulutuksilla voitaisiin lisätä taitoja kohdata hanakasti vuorovaikutukseen tulevia vanhempia, ja kehittyä näin ammattilaisena saamaan erityisesti isiä osallistumaan enemmän. Toisaalta lastensuojelun työn arjessa koulutuksiin osallistuminen priorisoidaan myös siten, että pakollisiin täytyy osallistua, ja muu saattaa jäädä, vaikka olisivat aiheiltaan hyviä. Isät eivät yleensä yllä *must do* - työlistoilte (kts. Scourfield ym. 2015, 137–138) Työntekijän henkilökohtaiset

kokemukset, ajattelu sekä arvomaailma muun muassa vaikuttavat siihen, miten hän priorisoi työtään. Scourfield ym. (2015, 137) tuovat tutkimustuloksissaan esiin sen, etteivät työntekijät toivo enempää ruudun ääressä istumista ja e-opiskelua, vaan kanssakäymistä muiden kanssa. Sosiaalityöntekijöiden keskinäinen kokemusten ja ajatusten vaihto sekä tietoisuuden lisääminen voisivat olla parempi keino tukea yksittäisten työntekijöiden osaamista isäerityisessä lastensuojelun vuorovaikutustyössä. Vapaa-muotoisempi työntekijätreffit-konsepti tai muu hyvinvointialueen sosiaalityöntekijöiden verkostoituminen ovat mainio tapa kehittää omaa ajatteluaan ja ammatti-identiteettiään sekä saada uusia näkökulmia, sekä tietoa muiden työstä. Tällainen toteutuu esimerkiksi Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueella Soitessa.

5.1.3. Kulttuuriset ja organisatoriset tekijät

Sukupuolittunut ajattelu on tutkimusartikkeleiden mukaan yleistä, ja edelleen äidin ajatteluaan olevan lapsen ensisijainen vanhempi ja huolehtija. (Philip ym. 2019 ; Ciczowska-Giedzium, M 2021 ; Amato, V. 2018 ; Clapton ym. 2017). Amaton (2018) tutkimuksen mukaan miehet kohtaavat systemaattista ennakkoluuloa heitä kohtaan vanhempina. Tämän voidaan katsoa olevan vahingollista lapselle, jonka kasvulle ja kehitykselle isäsuhde on merkityksellinen. Isän ja lapsen suhdetta ei tueta samalla ponnekkudella kuin äidin ja lapsen, vaikka isän mukanaolo voi parhaimmillaan olla koko perheen etu. Sosiaalityöntekijät taas vahvistavat ja tukevat toimillaan stereotyyppioita ja ennakkoluuloisia sukupuolirooleja (Fleming ym. 2015).

Sorronvastainen sosiaalityö ottaa sen lähtökohdan, että sosiaalityö itsessään sortaa. Radikaalin sosiaalityön teoria auttaa sosiaalityöntekijää tunnistamaan sortavia rakenteita yhteiskunnassa ja sosiaalityön käytännöissä ja myös vahvistaa yksilöitä tunnistamaan ja ymmärtämään tätä omissa ympäristöissään (Healy 2014, 186–202). Ongelmien yksilöllistäminen silloin, kun on kyse laajalti rakenteellisista ja organisatorisista epäkohdista, on sosiaalityön etiikan vastaista ja sosiaalihuollon asiakkaan kohtaamattomuutta. Sukupuolta koskevat käsitykset ja juurtuneet ajatusmallit tulevat esiin asiakaskohtamisissa, joissa esimerkiksi päädytään esittämään, että aiempaa väkivaltataustaa omaavalle etäisälle ei voida luovuttaa lapsia. Miehin väkivalta on

leimaavaa tavalla, jolta *äitiys suojelee*. Äidin arvo pysyy, vaikka äitiydessä olisi haasteita ja kuritusväkivaltaakin. Toisaalta lastensuojelulliset toimenpiteet koskevat nopeammin äitiä, jos hänen huolenpidossaan ja kasvatustehtävässään havaitaan puutteita. Isien ”huonous” sallitaan, jos lapsilla on kuitenkin huolenpitäjänä äiti (Kuronen 2004, 13).

Resurssihaasteet on nähtävä ja käsiteltävä organisatorisina ja kulttuurisina epäkohtina, joihin tulee kyetä puuttumaan. Tutkimusartikkeleissa resurssihaasteet nähdään yhtenä esteenä tehdä syvempää vuorovaikutustyötä isien kanssa. Varsinkin isät, jotka ovat lähtökohtaisesti ei-aktiivisia viranomaisen suuntaan, pysyvät useimmiten sillä tiellä. Työntekijä ei kiireessään ehdi tavoitella *kaukaisia isiä*. (Ciczowska-Giedzium, M. 2021; Philip ym. 2019; Brandon ym. 2019) Haasteena koettiin myös virka-aikainen tai muutoin aikataulullisesti haastavat tapaamiset: kotikäynneillä eivät ole mukana työssäkäyvät isät, tai muualla asuvan isän on vaikea järjestää aikataulujaan lyhyellä varoitusajalla. Lisäksi huomionarvoista on, ettei isille sopivia perhepalveluita ole paljon. Isälle toimivin palvelukonsepti ei välttämättä ole sohvalta tai pöydän ääressä istuminen naispuolisten työntekijöiden kanssa ja keskustelut lasten kasvattamisesta, hyvinvoinnin aakkosista ja isän jaksamisesta. Näennäinen palvelujen neutraali osoitus kummalle vanhemmalle tahansa, voi käytännössä palvella paremmin toisen sukupuolen edustajan tarpeita. Mahdollisuus jutella ongelmista ja omista tuntemuksistaan miehelle sekä käytännönläheisempi ja toiminnallinen palvelumalli voisivat toimia isien kanssa paremmin. Jonkin verran miehille suunnattuja palveluja onkin tarjolla.

Lastensuojelun työ on isien kuvaamana sekä *rushed* että *slow*. Nopeat interventiot ja toisaalta pitkät odotteluajat vuorottelevat ja kuvaavat lastensuojelun työn prosessia. Järjestelmässä on elementtejä, jotka eivät aukene maallikolle ilman keskustelua ja avointa kerrontaa. Työn luonne saa prosessit näyttämään myös siltä, kuin sosiaalityöntekijä ei tietäisi, mitä on tekemässä. Tämä ennakoimattomuus ja tiedon puute aiheuttavat sen, että sosiaalityöntekijä näyttäytyy epäammattimaisena ja hänen osaamisensa voidaan kyseenalaistaa. Oikea-aikaisuudella ja prosessin ymmärtämisellä on roolinsa yhteistyön syntymisessä (Philip ym. 2019).

5.2. Ratkaisuja

Tutkimusartikkelini osoittavat, että sosiaalihuollossa viranomaistyöskentely on kansainvälisesti arvioituna tiiviimpää äitien kanssa (muun muassa Critchley 2021). Isät ovat myös äitejä useammin etävanhempia. Etävanhemman mukaan ottaminen työskentelyyn saattaa jäädä vanhemman oman aktiivisuuden varaan ja hiljaisuudesta vedetään johtopäätöksiä, ettei etävanhempi ole kiinnostunut tai välitä. Miehisyyden ja isyyden kuvaa lastensuojelun asiakasperheissä rakentavat usein naisammattilaiset (Karvinen-Niinikoski ym. 2005, 20) yhdessä perheen äitien kanssa. Sillä voikin olla suuri merkitys, millä tavalla perheen äiti kuvaa isää ja millainen profiili isästä piirtyy tilassa, jossa isä ei ole edes mukana tai läsnä. (vrt. Löytty 2005, 174) Sukupuolistavat merkitykset voivat olla myös isien – sekä äitien – itsensä sisäistämiä, ja jopa kuviteltuja normeja ja odotuksia, jotka tällöin estävät heitä toimimasta tai puhumasta, ja jotka hankaloittavat heidän elämäänsä (Kuronen, Granfelt, Nyqvist & Petrelius 2004, 250; Kivipelto 2004, 260–261; Ciczowska-Giedzium 2021). Sosiaalityössä voi olla haastava tunnistaa puheista, mikä on kenenkin totuus. Siksi on tärkeää mahdollistaa jokaiselle oman tarinansa jakaminen.

Ewart-Boyle ym. (2015, 476) tuovat tutkimuksessaan erään sosiaalityöntekijän ajatuksena esiin positiivisen syrjinnän käsitteen sekä tarpeen mieserityisille palveluille. Maxwell ym. (2012) toteavat isien myös odottavan selkeää hyötyä palveluista, ja tutkimuksen tulokset osoittavat, että isät toivovat toiminnallisempia ja heitä hyödyttäviä palveluita. Mieserityiset tukitoimet ja palvelut voivatkin auttaa miehiä löytämään oman näkökulmansa ja paikkansa naisvoittoisessa ympäristössä. (myös Amato 2018; Ciczowska-Giedzium 2021) Isäerityisille palveluille ja kohdennetuille auttamisen väylille on kysyntää, sillä nykyisillä keinoilla isät jäävät usein syrjään lastensuojelun sosiaalityössä. Miehisyyteen saatetaan liittää kysymyksiä väkivallasta, päihteidenkäytöstä ja ongelmallisuudesta. Lisäksi, jos perheen asioita tarkastellaan pääosin äidin kautta, jää isän todellisuus näkymättömiin. Lastensuojelun isien leima on ongelmakeskeinen. (Anis 2012, 323) Ongelmapuhe esimerkiksi leimaa päihdeisiä ja rakentaa osaltaan esteitä yhteistyön syntymiselle. Kokonaisvaltainen lapsen ja perheen auttaminen ja muutostyön tekeminen edellyttävät kiistatta myös isään

panostamista. Tutkimusartikkeleissa nousivat esiin ratkaisuehdotukset parisuhde-
kurseista ja yhteisvanhemmuuden opastuksesta, joiden avulla voidaan tukea lapsen
koko verkoston hyvinvointia. Isille tulisi olla tarjolla heille soveltuvia palveluja ja
muun muassa vanhemmuuskurseja. (Amato 2018; Fleming ym. 2015; D'Andrade ym.
2016) Sukupuolierot on otettava huomioon ja tarjottava isä - spesifejä lähestymista-
poja sekä palveluita. Palvelut ovat usein suunnatut äideille ja naisille, eivätkä siten
houkuttele miehiä osallistumaan. Mieserityisillä ja miehille suunnatuilla palveluilla
voitaisiin saada miehiä osallistumaan aiempaa paremmin (Ewart-Boyle ym. 2015). Isät
voivat tutkimuksen mukaan (Clapton 2017) sitoutua paremmin palavereihin ja tapaa-
misiin, joissa saavat tietoa käsiteltävästä asiasta tai prosessista, eivätkä niinkään ver-
taistukiryhmiin ym. perinteisiin vanhemmille suunnattuihin palveluihin. Esimerkiksi
koululla järjestettävä aamupalaklubi on saanut isiä liikkeelle, jolloin tukea annetaan
ja saadaan tekemisen lomassa.

Isiä huomioivia työmenetelmiä on liian vähän tai ei lainkaan, vaikkakin
esimerkiksi isäryhmät ja miehille suunnattu vertaistuki ovat askel oikeaan suuntaan.
Isäryhmissä luodaan alusta vertaistuelle ja isyyden vahvistumiselle, eikä kuitenkaan
suoraan paranneta isän ja sosiaalityöntekijän välistä ymmärrystä ja yhteistyötä.
Miessakit ry on Suomessa eräs miehille suunnatuista vertaistukipalveluista
(<https://www.miessakit.fi/>). Toinen on Jussi - työ, joka on miehille suunnattua ja
kohdennettua työtä ja jonka tarkoitus on antaa miehelle yksilöllistä ja kohtaavaa tukea,
mahdollisuuden jutella miehenä miehelle (apuaeroon.fi - nettisivut).

Isillä on oma erityinen näkökulmansa ja omat tarpeensa (Philip & Clifton &
Brandon 2019), jotka tulisi osata ottaa huomioon perhettä kokonaisvaltaisesti huo-
mioivassa lastensuojelun sosiaalityössä. Eroja kunnioittava sensitiivinen etiikka
näkyvät sosiaalityöntekijöiden pyrkimyksissä ymmärtää monitulkintaista ja -äänistä ti-
lannetta ja toimia tämän syntyneen ymmärryksen pohjalta (Laitinen & Väyrynen 2011,
184). Normeja uusinnetaan rohkealla rakenteellisella sosiaalityöllä ja asiakkaan pintaa
syvemmillä tutkiskelevalla katseella. Mielestäni tulisi enemmän kiinnittää huomiota
siihen, millä ammatillisilla keinoilla sosiaalityöntekijät kohtaavat ja osallistavat
yksilöitä. Yksilön kanssa tehtävän yhteistyön ja osallisuuden reunaehdot eivät voi olla
yksin viranomaislähtöisiä. Sosiaalityöntekijän ammattivelvollisuus on estää

sukupuoleen liittyvää sortoa, sekä tunnistaa sorron mekanismeja organisaatio- ja yhteiskunnallisella tasolla. (Kts. Talentia 2005 Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet) Sosiaalityön käytännöissä on mahdollista tehdä lyhyen tähtäimen nopeita korjausliikkeitä ja saada aikaan pieniä parannuksia arjen ja yksilön tasolla erityisesti sosiaalityöntekijöiden kriittisen tietoisuuden lisäämisellä ja kohdentamisella (Gil 1998, 33–35).

Tärkeimpinä isiä osallistavina tekijöinä tutkimusartikkeleissa nousevat esiin aikainen ja aito kiinnostus (muun muassa Philip ym. 2019). Tällä tarkoitetaan toisen kohtaamista yksilönä ja ennen kaikkea ihmisenä ja miehenä, omanlaisenaan yksilönä. Isät ovat muutakin kuin lastensa isiä, ja heidän persoonansa ja henkilökohtainen elämänpolkunsu vaikuttavat siihen, millaisia he ovat ja millaisiksi he ovat kokemustensa myötä tulleet. Tärkeä osa kohtaamisessa on olla kiinnostunut toisen tarinasta, osoittaa halua kuulla ja ymmärtää sekä nähdä myös isyyden taakse. (Baum 2015; Ciczowska-Giedziom 2021; Philip ym. 2019; Scourfield ym. 2015) Isän vahvuudet tulisi aina ottaa huomioon sekä osata hyödyntää kaikki heissä oleva hyvä (Fleming ym. 2015). Äitien hyvä tunnustetaan helpommin, riskeistä huolimatta, mutta isiä ei tunneta (Brandon ym. 2019). Toisaalta myös ammattilaisen tulee osata ymmärtää isyyttä (Ewart-Boyle ym. 2015). Tutkimusartikkeleissa tuodaan vahvasti esiin myös resurssihaasteet, ja niitä pidetään yhtenä esteenä hyvälle yhteistyölle isien kanssa (muun muassa Philip ym. 2019) sekä muut organisatoriset haasteet (Brandon ym. 2019). On tietenkin selvää, että toiseen tutustuminen, tarinan ja äänen kuuleminen sekä ymmärtäminen edellyttävät työntekijältä aikaa, jota heillä ei tutkimustulosten mukaan ole.

Sosiaalityössä käsitellään ja ollaan kiinnostuneita ihmisistä sosiaalisissa ympäristöissään ja vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Kodin piiri ja arjen toimijuus vaikuttavatkin merkittävästi siihen, miten perhe ja sen yksilöt tulevat viranomaisyhteistyöhön. Otettujen asemien taustalla vaikuttavat perheenjäsenten välinen dynamiikka, perinteet, perhekulttuuri ja kommunikoinnin tavat. Jokaisella perheellä on omat ylisukupolvisesti valuneet kipupisteensä ja haasteet, ja jokainen tulee omanlaisenaan yksilönä viranomaistapaamiseen. Se, ettei isien kanssa nähdä tarpeellisena tehdä yhtä tiivistä yhteistyötä kuin äitien kanssa (muun muassa Scourfield 2003, 6), antaa myös viestin, ettei isien panosta vanhempina pidetä yhtä arvokkaana tai panostamisen

väärtinä. Tutkimukseni johtopäätöksenä voidaan todeta, ettei sosiaalityöntekijöillä ole riittäviä taitoja tunnistaa vanhemmuuden sukupuolittuneita ajatusmalleja. Sukupuolittuneen käytännön ymmärtäminen (Scourfield 2003, 146) on edellytys tasa-arvoiselle yksilökohtaamiselle. Miesten pääseminen avun ja tuen piiriin ja heidän kohtaamisensa vaatii naissosiaalityöntekijältä erityistä huomiota, jotta isän rooli vanhempana tulee esiin ja saa ansaitsemansa merkityksen.

Sosiaalityöntekijän lähtökohdan tulisi olla ennakkoluuloista vapaa, tai omien ennakkoluulojensa tunnistava ja refleктоiva työskentelyote, joka mahdollistaa isille tavallisuuden määrittelyn, väkivaltaisen, etäisen tai haluttoman sijaan. Tutustuminen tavallistaa *tuntemattoman miehen*. Tämä kuitenkin edellyttää sosiaalityöntekijältä kykyä tarkastella myös omaa toimintaansa kriittisesti ja omat heikot kohtansa tunnistuen. Työntekijä voi luoda toimivaa yhteistyön alustaa tarkastelemalla kriittisesti omia käsityksiään mieheydestä, isyydestä ja perhemalleista, ja yrittää vapautua niistä. Pahimmillaan ennakkoluulot ja omat käsitykset ohjaavat tekemään yksittäisestä perhetilanteesta tulkinnan, joka estää isän tavoittamisen ja kunnioittavan kohtaamisen. Katse kääntyy liian usein ongelmallisiksi määriteltyihin isyyksiin. Väärä tulkinta saattaa edelleen monimutkaistaa perheen ja lapsen tilannetta ja vaikeuttaa yhteistyötä. (Anis 2012, 341–347) Isien mukana olo ja osallistuminen ovat usein lapsen sekä äidinkin etu. Isien vahvempi osallistaminen voidaankin nähdä yhteiskunnallisesti merkittävä panostamisen kohteena. Perheisiin tehtävän sosiaalityön laajentaminen isiä koskeväksi on monella tapaa merkityksellistä. (Vrt. Fleming, King & Hunt 2015).

Sosiaalityöntekijän osaamiseen kuuluu toisaalta ymmärtää valtasuhteiden vaikutukset asiakkaaseen ja asiakkaan lähipiiriin, sekä tunnistaa erilaisia inhimillisiä tapoja tulla tai olla tulematta vuorovaikutukseen. Sosiaalityöntekijän tulee tunnistaa oma positionsa ja omien lähtökohtiensa vaikutukset ihmissuhteeseen (Ciczowska-Giedziun 2021). Työntekijän itsetuntemuksen ja reflektion lisääminen sekä omien triggereiden tunnistaminen voivat syventää sosiaalityöntekijän ammatillista osaamista ja parantaa kykyä toimia esimerkiksi yhteistyössä hankalana koettujen isien kanssa (Baum 2015; Ciczowska-Giedziun 2021). Sosiaalityöntekijän voi olla vaikea haastaa juurtunutta ajattelutapaansa, eikä ajattelu- ja toimintatapoja ole helppo muuttaa. Sukupuolirooleihin ja vanhemmuuteen liittyviä ennakkoluuloja ja olettamuksia

on kuitenkin tärkeä kyetä tarkastelemaan kriittisesti sekä haastaa omia ajatustottumiin ammattilaisena. (Ewart-Boyle ym. 2015)

Kriittinen, osallistava ja eroja kunnioittava sosiaalityö (Juhila 2006, 147) mahdollistuu silloin, kun sosiaalityöntekijällä on ammattitaitoa ja kykyä tietoisesti pohtia omien ratkaisujensa vaikutuksia asiakkaisiin ja heidän läheisiinsä (Laitinen & Väyrynen 2011, 165). Gilin sanoin (1998, 42) muutoksia on mahdollista tehdä tarkastelemalla kriittisesti omaa mielensisäistä sosiaalista karttaa, joka ohjaa meitä sosiaalisissa suhteissa ja yhteiskunnassa toimimisessa. Sosiaalityöntekijän tulisikin osata tunnistaa niitä esteitä, joita hyvän vuorovaikutuksen ja yhteistyön tekemisen tiellä on. Työntekijän ja asiakkaan kohtaamisessa on olennaista lähimmäisenä oleminen ja rinnalla kulkeminen. Elämän kriisissä ihminen kaipaa lopulta vain sitä, että toinen asettuu viereen ja kohtaa inhimillisesti, pelästymättä ja kuunnellen. Joskus työntekijän ymmärrys siitä, että olennaisinta on oleminen eikä tekeminen, voikin hämärtyä (Matti 2007, 33–34).

Tietoisuuden avartuminen voi Scourfield ym. (2015) mukaan tapahtua esimerkiksi sosiaalityöntekijöiden kollektiivisen ajatusten, kokemusten ja näkemysten jakamisen kautta. Koulutuksessa tulee syventää tiedon lisäksi taitoja. Sosiaalityöntekijän koulutuksesta puuttuvat maskuliinisuuden ja isyyden kysymysten käsittely sekä käytännöt miesten kanssa työskentelystä. Maskuliinisuus voi kielteisimmillään estää miehisien tunteiden ilmaisun (Virtanen 2018, 264), ja miehinen vuorovaikutus ja sisimmän ilmaisu voi olla kovin erilaista kuin se, millaiseen naisvoittoisessa sosiaalihuollon maailmassa pyritään ja mikä on näkemys siitä, *miten toista autetaan*. Koulutuksella voitaisiin lisätä työntekijän osaamista kohdata erityisesti mies- ja isäasiakas sosiaalihuollossa, myös lastensuojelussa (Ewart-Boyle ym. 2015). Arhinmäki (2012, 25–28) kirjoittaa, etteivät ”...miehet välttämättä havaitse naisten kokemia ongelmia, eivätkä myöskään sitä, että sukupuolten tasa-arvo koskee kaikkia sukupuolia.” Poliitiikka ja puolueissa toimiminen on ollut perinteisesti miesvoittoista, ja onkin ollut perusteltua perustaa erityisiä naisjärjestöjä, jotta naisten asiat ovat voineet nousta esiin. Yhtä lailla, naiset tuskin tulevat aina ajatelleeksi, millaisia haasteita ja sortoa miehet voivat kohdata tietyillä perinteisesti naisten elinpiiriin kuuluvilla elämänalueilla vielä tänäkin päivänä. Sukupuolten tasa-arvo koskee kaikkia, sukupuoleen katsomatta, eikä tasa-arvoa

voida tavoitella sukupuoli kerrallaan, irrallisina toisistaan (Varanka 2012, 45). Samoin kuin feministinen tutkimus on tehnyt näkyväksi naisten moninaisuutta, tulisi poikien ja miesten moninaisuudesta olla julkista keskustelua. Sukupuolitietoista miestutkimusta tarvitaan lisää. Yksi keskeinen miesten tasa-arvon ongelma on oikeus isyyteen. Miesten asema ja oikeudet suhteessa perhe-elämään, lapsiinsa ja oikeuteen toteuttaa isyyttä kaipaavat kohennusta.

Viranomaisten on pyrittävä kohtaamisissaan asiakkaiden kanssa sukupuolisen-sitiivisyyteen, mikä tarkoittaa sitä, että sukupuolieroja osataan tunnistaa ja tunnustaa (Philip ym. 2019). Sosiaalityöntekijän tulee tarkastella suhtautumistaan ja omia näkökulmiaan sekä osata huomioida isät tasavertaisina, ellei ensisijaisina vanhempina (Amato 2018). Kun isä otetaan huomioon tasavertaisena vanhempana jo peruspalveluissa ja kun isyydelle annetaan arvoa, on myöhempi työskentely myös helpompaa (Maxwell ym. 2012). Sosiaalityöntekijän asenne ja halu tehdä töitä isän kanssa motivoivat isiä tulemaan yhteistyöhön (Ciczkowska-Giedziun 2021; Brandon ym. 2019). Scourfield ym. (2015) ehdottavat yhteistyön väylän kokeilemista isänäidin kautta. Fleming ym. (2015) toteavat oivallisesti, että erityistä huomiota tulisi kiinnittää sukupuolittuneisiin tapoihin kommunikoida ja saada ymmärrystä siitä, miten miehet kommunikoiivat, erona naisiin. Vuorovaikutuksen on oltava tehokasta, suoraa ja rehtiä. Faktapitoisuus tapaamisissa vakuuttaa myös paremmin kuin muu jutustelu tai tunteista puhuminen (Clapton 2017). Ei voida toimia olettamusten perusteella, vaan on kyettävä selvittämään perusasiat avoimesti ja myös isältä suoraan kysyen (Ewart-Boyle ym. 2015).

Viranomaisen tulee organisoida työtoimintatapoja ja toiminnan sisältöä muuttamalla ja kehittämällä siten, että normaali viranomaistyö ottaa huomioon sukupuoli-näkökulman (Onwen-Huma 2012, 56–58 ; THL : Tasa-arvosanasto) Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen onkin strategia, jonka avulla sukupuolinäkökulma ja tasa-arvon edistämisen tavoite tulevat osaksi viranomaistoimintaa kaikissa sen vaiheissa (THL). Mahdollisuus tapaamisiin ja palveluihin virka-ajan ulkopuolella eli työssäkäyvien isien huomioiminen tulisi olla mahdollista, ja tapaamisen järjestäminen myös isän kanssa tulisi olla standardi rutiini heti asiakkuuden alussa. Usein isän tapaaminen voi jäädä myöhemmälle ja vähemmälle, koska isä käy kodin ulkopuolella

töissä niinä ajankohtina, kun viranomaiset tekevät kotikäyntinsä. Organisaatioiden tapamishuoneet ja seinäjulisteet sekä koko sisustus saattavat huomioida ensi sijassa äidin ja lapset, toivottavat tervetulleiksi, mutta sen sijaan isien tai sukupuolineutraaliuden ja koko perheen huomioiminen olisi asianmukaista (Clapton 2017). Erityistä huomiota tulisi antaa hauraimmille isille sekä huomioida palveluja suunnatessa myös sosiaaliset isät, joiden merkitys lapselle ja koko perheelle saattaa olla hyvin keskeinen (D'Andrade ym. 2016). Sosiaalityöntekijöiden tulisikin entistä paremmin ottaa käytännön työskentelyssä huomioon myös lapsen arjen ei-lailliset isähahmot ja sosiaaliset isät.

Työntekijöiden oma tausta, asenne ja lähtökohdat vaikuttavat ratkaisevasti siihen, miten he tulevat kohtaamiseen toisen ihmisen kanssa ja miten he näkevät koko perhetilanteen ja kunkin roolin siinä. Sosiaalityöntekijän omien asenteiden tulee olla tunnistetut ja työstetyt (Ciczowska-Giedzium 2021, 131–134; Coakley ym. 2018). Väkivaltaisuus on ensisijaisesti maskuliinisuuteen kytkeytyvää ja esiintyy puheissa miehistä (Anis 2012, 341). Kuitenkin, jos isät nähdään ensi sijassa välinpitämättöminä tai vaarallisina, ei hedelmällisen yhteistyön rakentaminen saa hyvää ja ansaitsemaansa alkua.

Ciczowska-Giedzium (2021) nostaa esiin tarpeen koulutuksille, joiden avulla pelkoa opitaan tunnistamaan, tarkastelemaan ja käsittelemään, sekä työntekijän, että asiakkaan ja läheisten. Sosiaalityöntekijän ammattitaitoon kuuluu osata hälventää asiakkaan pelkoa sekä toisaalta kyetä sallia ja hyväksyä erilaisia tunteita, tulematta pelokkaaksi. Sosiaalityöntekijän on kyettävä vastaanottamaan miesten tunteita, sekä olemaan joustavia ja luotettavia (Brandon ym. 2019). Yhteistyölle tulisi myös pyrkiä avaamaan yhä uusia aloituksia ja mahdollisuuksia, vaikka se ei olisi aiemmin onnistunut, toisen mahdollisuuden antaminen (Brandon ym. 2019). Myös Coakley ym. (2018) ovat tutkimuksessaan nostaneet esiin sosiaalityöntekijöille suunnatun isien osallistamisen kurssin tarpeellisuuden.

Coakley & Washington & Gruber (2018) tuovat esiin artikkelissaan Banduran kehittämän minäpystyvyyden, *self-efficacy*, käsitteen. Tutkimuksen mukaan arvostuksen, kunnioituksen ja avoimen työskentelyilmapiirin on välityttävä isälle: sosiaalityöntekijän positiivinen asenne ja taito lisätä isän minäpystyvyyttä, *self-efficacy*,

ovat avainasemassa hyvän vuorovaikutuksen rakentamisessa ja yhteistyön asettamisessa. Minäpystyvyyden käsitteellä tarkoitetaan ihmisen käsitystä omasta kyvykkyydestään suoriutua. Scourfield ym. (2012) ovat kehittäneet itsetehokkuusasteikon (self-efficacy scale) isien kanssa tehtävän työn haasteiden havaitsemiseen ja työn tehokkuuden mittaamiseen, mukaillen Holdenin (2002) kehittämää itsetehokkuusasteikkoa sosiaalityöhön (self-efficacy scale for social work). Asteikkoa käytettiin mittaamaan työskentelyn tehokkuutta isien ja sosiaalityöntekijöiden välillä ennen sekä jälkeen kun sosiaalityöntekijät osallistuivat koulutukseen, jonka aiheena olivat sukupuolitietoisuuden lisääminen sekä motivoivan haastattelun käytäntötaitojen harjoittelu ; vaikutukset sosiaalityöntekijöiden kykyyn osallistaa lastensuojelun asiakasiä yhteistyöhön. Tutkimuksen mukaan työntekijöiden itsevarmuus vuorovaikutuksessa parani merkittävästi. Väkivaltaisten ja aggressiivisten miesten kohtaamisten ei raportoitu parantuneen. Oman tutkimukseni kannalta kiinnostavaa kuitenkin on, että yhteistyön ja vuorovaikutuksen hiljaisten ja passiivisten isien kanssa raportoitiin parantuneen. Toisaalla (Coakley ym. 2018) minäpystyvyyden käsitettä on käytetty työkaluna, joka arvostuksen, kunnioituksen ja avoimen ilmapiirin kohtaamisessa vahvistaa isää ja hänen käsitystään omasta kyvykkyydestään suoriutua. Tämä edellyttää sosiaalityöntekijältä positiivista asennetta sekä käytäntötaitoja.

Sosiaalityössä asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välinen yhteistyö ja vuorovaikutussuhde on keskeinen muutoksen aikaansaamisessa. Sosiaalityön asiakaskohtaamisessa ja vuorovaikutuksessa onnistumisessa on ensi sijassa kyse työntekijän kyvystä empatiaan ja aitoon toisen hyväksyvään ja refleктоivaan keskusteluun. Parhaimmillaan suhde voimaannuttaa asiakasta ja antaa toivoa muutoksen mahdollisuudesta. Kananaja, Lähteinen & Marjamäki (2011, 136–139) toteavat olevan tärkeää, että sosiaalityöntekijä osaa ottaa työskentelyssään huomioon ennakoasenteensa ja oletukset, jotka väistämättä ohjaavat hänen tekemisiään. Kohtaamisessa ei ole kyse resursseista ja niiden puutteesta, vaan työntekijän osaamisesta asettua kohtaamaan toinen ihminen. Coakley ym. (2018) tuovatkin tutkimustuloksissaan esiin isien motivoimisen, tukemisen ja positiivisen suostuttelun merkityksen.

Jukka Oksanen (2014) on kirjoittanut *Motivointi työvälineenä* - teoksen, joka on oiva työkalupakki motivointityöskentelyn oivaltamiseksi ja käyttöönottamiseksi.

Hyvällä vuorovaikutuksella ja kahden ihmisen väliin syntyvällä luottamustilalla on merkitystä, kun tehdään muutostyöskentelyä. Teos ohjaa motivoimaan toista henkilöä muutoksen tiellä sekä auttaa työntekijää tunnistamaan, missä vaiheessa matkaansa asiakas on. Muutostyöskentelyssä oivaltavaa on osata tunnistaa asiakkaassa herkkyyksiä ja muutokselle kypsä aika. Varauksellinen suhtautuminen ja epäluulo eivät mahdollista asiakkaalle tilaa, jossa usko itseen ja luotto myös toiseen, syntyvät. Asiakkaan ja työntekijän välisellä vuorovaikutuksella voidaankin vaikuttaa asiakkaan motivaatiotilaan, mikä voi vaihdella tilanteesta toiseen (Koski-Jännes 2008, 43–45).

Tutkimukseni osoittaa, että on vihdoin aika puhua miehistä vanhempina ja vaa-
tia sukupuolittuneen vanhemmuuden kriittistä tarkastelua. Tutkimusartikkelini kuvaavat poikkeuksetta sitä kokemusta, mikä isien ja sosiaalityöntekijöiden kohtaamisissa lastensuojelun kontekstissa tapahtuu: isien kanssa työskentelyyn ei riitä resursseja ja isät nähdään joko uhkina ja vaarana perheelle tai etäisinä ja passiivisina, joita ei tunnu kiinnostavan lastensa asiat. Isän kohtaaminen tasavertaisena vanhempana ja sosiaalityön tekeminen tavalla, joka osallistaa isää perheen ja lapsen asioihin, on lapsen oikeus sekä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän velvollisuus. Sosiaalihuoltolain (1301/2014) kokonaisvaltaisena tavoitteena on edistää ja ylläpitää hyvinvointia (Sosiaalihuoltolaki 2014, § 1) sekä vaikuttaa erityisesti erityisen tuen tarpeessa olevien henkilöiden edun toteutumiseen (§ 4). Laki säättää myös asiakkaan hyvästä kohtelusta. Sensitiivinen kohtaaminen on sosiaalityön ydinasiantuntijuutta ja eettistä perustaa, mistä syystä aiheeni on sosiaalityössä tutkimisen ja keskustelun arvoinen.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Yhteiskunnassa on paljon hiljaista hyväksymättömyyttä ja pois sulkemisen tapoja, mikä sosiaalityössä pahimmillaan tarkoittaa asiakkaiden eriarvoista kohtaamista. Sukupuolistavien merkitysten ja käytäntöjen purkaminen kriittisen sosiaalityön tekemisen kautta edellyttää, että työntekijällä on teoriaosaamista ja ymmärrystä sorron ja epäoikeudenmukaisuuden rakentumisesta, syistä ja ylläpidon mekanismeista. Viranomaisella tulee myös olla ymmärrystä siitä, miten tämä liittyy olemassa olevan järjestelmän tukemiseen ja mitkä tekijät voivat estää yksilöä toimimasta (Kivipelto 2004, 259). Sosiaalityöntekijöillä on velvollisuus tarkastella omia työskentelyorientaatioitaan ja lähtökohtiaan siten, että he osaltaan tunnistavat ja rikkovat sortoa ylläpitäviä rakenteita yhteiskunnassa. On kiinnostavaa elää aikana, jolloin sukupuolittunut vanhemmuus on murroksessa, ja eletään jonkinlaista isyyden vallankumouksen aikaa (kts. Huttunen 2014, 178), jolloin miehet valtaavat kodin maailmoja ja ottavat ohjaksia lastenhoidossa.

Tasa-arvoa kannattava kestävä sosiaalityö huolehtii sekä miesten ja naisten, että poikien ja tyttöjen oikeuksista ja tasa-arvosta keskinäisissä suhteissaan ja suhteissaan ympäristöön, eikä vain tasa-arvosta, vaan yhdenvertaisuudesta. Isien osallistaminen ja vuorovaikutus heidän kanssaan tulisi olla itsestään selvyyttä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän työssä. Tutkimusten mukaan lastensuojelussa kuitenkin ensisijassa työskennellään usein edelleen äidin kanssa, jolloin sukupuoliroolit näyttäytyvät tietynlaisina. Tutkimukset osoittavat, että vaikka isyys ja miehisuus ovat viime aikoina olleet muutoksessa ja isille on yhä sallitumpaa ottaa roolia huolehtijana ja

tasavertaisena vanhempana äidin rinnalla, ovat sukupuolittuneet käsitykset vanhemmuudesta yhä vahvat.

Tutkimukseni tekee näkyväksi sen, ettei isien kanssa tehtävän lastensuojelun yhteistyön haasteita ole Suomessa juuri tutkittu ja lisätutkimus on ehdottomasti tarpeen, jotta sosiaalityön käytäntöihin saadaan tutkimukseen perustuvaa tietotaitoa. Onko osallistumattomuus viranomaisyhteistyöhön lastensuojelussa ongelma isille itselleen? Tähän tutkimukseni aineisto ei pyrikään antamaan vastauksia ja isien omia kokemuksia ja merkityksiä olisikin jatkossa mielenkiintoista tutkia. Tutkimuksessani jäin myös pohtimaan millaisissa erilaisissa kulttuurisissa todellisuuksissa valitsemani tutkimusartikkelit ovat syntyneet ja mikä merkitys sillä on ollut saatuihin tuloksiin. Mainittakoon myös se, että aineistoartikkeleiden tutkimusasetelmissä lähtökohteisesti mukaan lähtevät ja osallistuvat isät sekä sosiaalityöntekijät ovat ottaneet osaa tutkimuksiin, jolloin ne hiljaisimmat isät ovat poissa tästäkin tutkimusotannasta. Tästä huolimatta voidaan katsoa, että tutkimukseni tarjoaa käyttökelpoisia välineitä ja ajatuksia isien osallistamiseksi lastensuojelun työskentelyyn, ja herättelee ajettelemaan kriittisesti sosiaalityön käytäntöjä ja suhdetta sukupuolittuneisiin ajatusmalleihin Suomessa. Hyvinvointialueiden myötä on syytä tarkastella kriittisesti kunnissa tehtävän sosiaalityön laatua sekä herätellä sosiaalityöntekijöitä havahtumaan esimerkiksi tässä tutkimuksessa esiin nostetun ongelman huomioimiseen. Hyvinvointipalveluissa tulokset ja palvelun laatu ovat riippuvaisia työntekijöiden osaamisesta, jolloin tiedolla ja oikeanlaisella osaamisella on suuri painoarvo. Voidaan puhua strategisesta voimavarasta. Eksplisiittisen tiedon lisäksi osaaminen koostuu kokemuksesta ja hiljaisesta tiedosta kumpuavasta kokonaisymmärryksestä (Pölkki 2004, 303).

Pro gradu - tutkielman tekeminen on ollut pitkäjänteinen, haasteellinen ja miellyttävä matka. Tutkielman tekemisessä yhdistyvät lukemisen taito, tieteellinen ajattelu, kriittisyys ja kyky olla monitasoisessa vuorovaikutuksessa ympäristön ja ympäröivän tiedon kanssa. Tutkielman palauttaminen on minulle erään elämänvaiheen päätös ja samalla kokonaan uuden alku. Aloittelevana tutkijana minua on inspiroinut erityisesti tutkija ja ammattilainen Johanna Hurtig (2010), jonka ajatteluun tutustumisen myötä minulle on vahvistunut käsitys siitä, ettei tutkiminen ole vain

akateemista asioiden taitavaa yhdistämistä ja teoreettista osaamista. Hyvä tutkija on myös intuitiivinen ja tuntee paloa aiheitaan kohtaan. Ajattelutyö on henkilökohtaista ja jotta jälki on kiinnostavaa ja kiehtovaa, on siihen laitettava pala sieluaan. Ajattelu on muutakin kuin tietoa ; se on tunteita, aavistuksia ja huomioita, joskus alitajunnassa kyteviä hippuja, jotka johdattavat eteenpäin. Ajattelulle on annettava aikaa ja sitä on huollettava. Joskus uudet ajatukset syntyvät, kun niitä vähiten odottaa (Hurtig 2010, 35).

LÄHTEET

Tutkimusartikkelit:

1. Baum, N. (2015). *Gender-sensitive intervention to improve work with fathers in child welfare services*. *Child and Family Social Work* 2017, 22, 419–427. <https://doi.org/10.1111/cfs.12259>
2. Ciczowska-Giedzum, M. (2021). *(In)visible fathers in social work with the child and family*. *Social Work* 2021, 36 (2): 127–141. <https://orcid.org/0000-0001-9784-6501> & <https://e-pracasocialna.pl/resources/html/article/details?id=215610&language=en>
3. Philip, G., Clifton, J. & Brandon, M. (2019). *The Trouble With Fathers: The Impact of Time and Gendered Thinking on Working Relationships Between Fathers and Social Workers in Child Protection Practice in England*. *Journal of Family Issues* 2019, Vol. 40 (16) 2288–2309. <https://doi.org/10.1177/0192513X18792682>
4. Brandon, M. Philip, G. & Clifton, J. (2019) *Men as Fathers in Child Protection*, *Australian Social Work*, 72:4 pp. 447–460. <https://doi.org/10.1080/0312407X.2019.1627469>
5. Coakley, T. M., Washington, T. & Gruber, K. (2018). *Assessing Child Welfare Agency Practices and Attitudes that Affect Father Engagement*, *Journal of Social Service Research*, 44:3, 365–374. <https://doi.org/10.1080/01488376.2018.1476286>
6. Amato, V. (2018). *The social construction of a possible male gender bias is negatively impacting fathers in child welfare services: Hammering a square peg into a round hole*, *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 28:4, 466–474. <https://doi.org/10.1080/10911359.2018.1426071>
7. Scourfield, J, Smail, P. & Butler, D. (2015). *A systemic approach to improving the engagement of fathers in child safeguarding*. *Child Abuse Review* 24 (2), pp. 129–139. 2015. England. <https://doi.org/10.1002/car.2333>
8. Fleming, J., King, A., Hunt, T. (2015). *Recruiting and engaging men as fathers in social work practice*. *Evidence Discovery and Assessment in Social Work Practice*, 235–260. Australia Hershey: IGI Global. <https://www.igi-global.com/gateway/chapter/119384>
9. Clapton, G.: *Good practise with fathers in children and family services*. Iriss 2017. Scotland. Luettu 12.8.2022 klo 12.45. <https://www.iriss.org.uk/resources/insights/good-practice-fathers-children-and-family-services>
10. D'Andrade, A. & Sorkhabi, N. (2016). *Improving Father Involvement in Child Welfare Practice and Research: Conceptual Considerations from the Social Science Literature*, *Journal of Public Child Welfare*, 2016, 10:5, 542–560. <https://doi.org/10.1080/15548732.2016.1176611>
11. Ewart-Boyle, S., Manktelow, R. & McColgan, M. (2015). *Social work and the shadow father: Lessons for engaging fathers in Northern Ireland*. *Child & family social work*, 20(4), pp. 470–479. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1111/cfs.12096>

a. Kirjallisuus ja artikkelit

- Aalto, I., Kolehmainen, J., Jokinen, E., Sevón, E. & Huttunen, J. (2004). *Isäkirja: Mies, vanhemmuus ja sukupuoli*. Tampere: Vastapaino.
- Aalto, I. (2012). Isyys – Suomalaisen miestutkimuksen mukavuusalue? Teoksessa A. Jokinen (toim.), *Mieskysymys. Miesliike, -työ, tutkimus ja tasa-arvopolitiikka*. Tampere: Tampere University Press.
- Aho, T., Nieminen, J. & Salo, A. (2021). *Miestutkimuksen metodologiaa*. Tampere: Vastapaino.
- Alanko, J., & Orjasniemi, T. (2018). *Kun kukkahattutäti onkin setä – miesainokainen sosiaalityössä*. Janus 26 (2), 140–155.
- Anis, M. (2012). Isäkuvat monikulttuurisissa lastensuojelun kohtaamisissa. Teoksessa S. Keskinen, J. Vuori, & A. Hirsiaho, *Monikulttuurisuuden sukupuoli : kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa* (s. 321–348). Tampere: Tampere University Press.
- Arhinmäki, P. (2012). Miehestä on moneksi – Tulevaisuuden miespolitiikan haasteita. Teoksessa A. Jokinen (toim.), *Mieskysymys. Miesliike, -työ, tutkimus ja tasa-arvopolitiikka*. Tampere: Tampere University Press.
- Autonen-Vaaranemi, L., (2004). *Onko miehillä kotia sosiaalityössä? Sukupuoli ja sosiaalityö*. Teoksessa M. Kuronen, R. Granfelt, L. Nyqvist & P. Petrelius (toim.), *Sosiaalityön tutkimuksen 3. vuosikirja* (s. 223–248). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Aveyard, H. (2014). *Doing a Literature Review in Health and Social Care: A Practical Guide*. Maidenhead, Berkshire: Open University Press.
- Bates, J. & Thompson, N. (2002). Men, Masculinity and Social Work. Teoksessa G. Christine & H. Stefanov (eds.), *Gender in Social Work. Promoting Equality* (s. 97–104). Dorset: Russel House Publishing.
- Baum N. (2016). *The Unheard Gender: The Neglect of Men as Social Work Clients*. Br J Soc Work. Jul; 46(5): 1463–1471.
- Berg, K. (2009). *Kulttuuriset odotukset äitiyden rakentajina*. Janus vol. 17 (2), 170–175.
- Berger, P. L., Luckmann, T., Raiskila, V. & Aittola, T. 1994. *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: Tiedonsosiologinen tutkielma*. Helsinki: Gaudeamus.
- Chiamulera, C., Ed. (2010). *Engaging Nonresident Fathers in Child Welfare Cases*. Washington D.C.: American Humane Association.
- Christie, A. (2001). *Gendered discourses of welfare, men and social work*. In: Christien, A. (ed.) *Men and Social work: Theories and Practises*. Basingstoke: Plagrave, 7–34.
- Connell, R. (1995). *Masculinities*. Cambridge: Polity Press, Cambridge.
- Critchley, A. (2022). *Giving up the ghost: Findings on fathers and social work from a study of pre-birth child protection*. Qualitative Social Work, 21(3), 580–601.
<https://doi.org/10.1177/14733250211019463>
- Dawidowicz, P. (2010). *Literature reviews made easy: A quick guide to success*. Information Age Pub.
- Eerola, P. & Mykkänen, J. (2014). *Isän kokemus*. Helsinki: Gaudeamus.
- Eerola, P. & Mykkänen, J. (2014). Isyyskokemusten jäljillä. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.), *Isän kokemus* (s. 7–18). Helsinki: Gaudeamus.
- Eerola, P. (2018). Tunteita herättävä lastenhoito. Teoksessa P. Eerola & H. Pirskanen (toim.), *Perhe ja tunteet* (s. 299–315). Helsinki: Gaudeamus.

- Eerola, P. & Pirskanen, H. (2021). Miehiä haastattelemassa – reflektointeja sensitiivisten aiheiden tutkimiseen. Teoksessa T. Aho, J. Nieminen & A. Salo (toim.), *Miestutkimuksen metodologiaa* (s. 41–72). Tampere: Vastapaino.
- Featherstone, B. (2013). Working with fathers: risk or resource? Teoksessa R. McCarthy, J. Hooper & C.-A. Gillies Val, *Family Troubles?: Exploring Changes and Challenges in the Family Lives of Children and Young People* (s. 315–324). Bristol: The Policy Press.
- Fook, J. (2012). *Social Work: A Critical Approach to Practice*. Toinen painos. Lontoo.
- Forsberg, H. (1994). Yksi ja monta perhettä : Tutkimus sosiaalityöntekijöiden perhetulkinnoista sosiaalitoimistotyössä. Tutkimuksia 42. Helsinki: Stakes.
- Freire, P. (1970). *Cultural Action and Conscientization*. Harvard Educational Review. 40: 3, 499-521. Cambridge: ProQuest.
- Freire, P. (1990). *Education for Critical Consciousness*. London: Sheed and Ward. First edition published 1974.
- Gil, David, G. (1998). *Confronting injustice and oppression: concepts and strategies for social workers*. New York: Columbia University Press.
- Granfelt, R. (1992). *Asuntolan naisen elämää*. Sosiaalipolitiikan laitos. Tutkimuksia 1/1992. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Granfelt, R. (1998). *Kertomuksia naisten kodittomuudesta*. Helsinki: SKS.
- Hakovirta, M. & Broberg, M. (2014). Isyys eron jälkeen. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.), *Isän kokemus* (s. 114–126). Helsinki: Gaudeamus.
- Halko, M-L. (2010) Riskiä kaihtavat naiset ja kilpailunhaluiset miehet. Teoksessa M-L. Halko, A. Mikkola & O-P. Ruuskanen (toim.), *Naiset, miehet ja talous* (s. 36–53). Helsinki: Gaudeamus.
- Haavio-Mannila, E. (1968). *Suomalainen nainen ja mies: Asema ja muuttuvat roolit*. Porvoo ; Hki: WS.
- Hautamäki, A. (2001). Kiintymyssuhdeteoria – teoria yksilön kiinnittymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymyssuhteen katkoksista ja merkityksestä kehitykselle. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.), *Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen* (s. 13–66). Helsinki: WSOY.
- Healy, K. (2014). *Social Work Theories in Context*. Creating Frameworks for Practice. Sage Publication Ltd. Iso-Britannia.
- Hicks, S. (2015). *Social work and gender: An argument for practical accounts*. Qualitative Social work 2015, vol. 14 (4) 471–487. University of Manchester, UK. Sage Pub.
- Holden, G., Meenaghan, T., Anastas, J., & Metrey, G. (2002). *Outcomes of social work education: The case for social work self-efficacy*. Journal of Social Work Education, 38 (1), 115–133.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10437797.2002.10779086>
- Husso, M. & Heiskala, R. (2016). *Sukupuolikysymys*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hurtig, J., Laitinen, M., Uljas-Rautio, K. (2010). *Ajattele itse!: tutkimuksellisen lukutaidon perusteet*. PS-Kustannus.
- Huttunen, J. (1999). Muuttunut ja muuttuva isyys. Teoksessa A. Jokinen (toim.), *Mies ja muutos : kriittisen miestutkimuksen teemoja* (s. 169–193). Tampere: Tampere University Press.

- Huttunen, J. (2014). Isyyden muutos ja tulevaisuus. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.), *Isän kokemus* (s. 178–196). Helsinki: Gaudeamus.
- Hänninen, J. (1992). *Kriittisen miestutkimuksen poliittiset intressit ja virittyneet subjektit*. Naistutkimus–kvinnoforskning 5:2, 26–33.
- Hänninen, J. (2004). Sosiaalityön miehet ja huoltapitävä valta. Teoksessa M. Kuronen, R. Granfelt, L. Nyqvist & P. Petrelius (toim.) *Sukupuoli ja sosiaalityö* (s. 77–100). Sosiaalityön tutkimuksen 3. Vuosikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Jallinoja, R., Hurme, H., Jokinen, K. (2014). *Perhetutkimuksen suuntauksia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Johansson, K., Axelin, A., Stolt, M., Ääri, R-L. (2007). *Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen*. Turku: Turun yliopisto.
- Jokinen, A. (2010). *Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus*. Käsikirja sukupuoleen.
- Jokinen, A. (2012). *Mieskysymys: Miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopolitiikka*. Tampere: Tampere University Press.
- Juhila, K. (2006). *Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina*. Tampere: Vastapaino.
- Julkunen, R. (2012). Mieskysymys suomalaisen tasa-arvopolitiikan asialistalla. Teoksessa Jokinen, A. (toim.) *Mieskysymys. Miesliike, -työ, tutkimus ja tasa-arvopolitiikka*. Tampereen Yliopistopaino Oy -Juvenes Print.
- Kananoja, A. & Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (2011). *Sosiaalityön käsikirja*. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Kantola, J., Nousiainen, K., Saari, M. (2012). *Tasa-arvo toisin nähtynä. Oikeuden ja politiikan näkökulmia tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen*. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Karvinen-Niinikoski, S., Salonen, J., Meltti, T., Yliruka, L., Tapola-Haapala, M. & Björkenheim, J. (2005). *Konstikas sosiaalityö 2003. Suomalaisen sosiaalityön todellisuus ja tulevaisuudennäkymät*. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2005: 28. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Kivijärvi, A., Huuki, T., Lunabba, H., Aalto, I. & Julkunen, L. (2018). *Poikatutkimus*. Tampere: Vastapaino.
- Kivipelto, M. 2004. Sosiaalityön kriittinen arviointi sukupuolistavien merkitysten ja käytäntöjen purkajana. Teoksessa M. Kuronen, R. Granfelt, L. Nyqvist & P. Petrelius (toim.), *Sukupuoli ja sosiaalityö* (s. 249–275). Jyväskylä: WS Bookwell Oy.
- Kolehmainen, J. (2004). Osallistuva isä - muuttunut mies? Teoksessa I. Aalto & J. Kolehmainen (toim.), *Isäkirja : mies, vanhemmuus ja sukupuoli* (s. 89–108). Tampere: Vastapaino.
- Korvajärvi, P. (2010). Sukupuolistunut ja sukupuolistava työ. Teoksessa T. Saresma, L-M. Rossi & T. Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen* (s. 183–196). Tampere: Vastapaino.
- Koski-Jännes, A. (2008). Motivoivan haastattelun periaatteet ja menetelmät. Teoksessa L. Riittinen & P. Saarnio (toim.), *Kohti muutosta: Motivointimenetelmiä päihde- ja käyttäytymisongelmiin* (s. 41–64). Helsinki: Tammi.
- Kuronen, Granfelt, Nyqvist, Petrelius (toim.) (2004). *Sukupuoli ja sosiaalityö: sosiaalityön tutkimuksen 3. vuosikirja*. Jyväskylä: WS Bookwell Oy.

- Lahtinen, P., Männistö, L. & Raivio, M.. (2017). *Kohti suomalaista systeemistä lastensuojelun toimintamallia. Keskeisiä periaatteita ja reunaehtoja*. THL Työpöytäpaperi 7/ 2017.
- Laitinen, Merja & Tarja Kemppainen. (2010). Asiakkaan arvokas kohtaaminen. Teoksessa M. Laitinen & A. Pohjola (toim.), *Asiakkuus sosiaalityössä* (s. 138–177). Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Laitinen, M. & Väyrynen, (2011). Eettiset haasteet lastensuojelun sosiaalityön prosesseissa. Teoksessa A. Pehkonen & M. Väänänen-Fomin (toim.). *Sosiaalityön arvot ja etiikka* (s. 163–187). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Lammi-Taskula, J. (2007). *Parental leave for fathers?: Gendered conceptions and practices in families with young children in Finland*. Helsinki: Stakes.
- Lammi-Taskula, J. (2012). Vanhempainvapaata isille? Teoksessa A. Jokinen. (toim.), *Mieskysymys. Miesliike, -työ, tutkimus ja tasa-arvopolitiikka*. Tampere University Press.
- Löytty, O. (2005). Toiseus. Teoksessa A. Rastas, L. Huttunen & O. Löytty (toim.), *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta* (s. 161–189). Tampere: Vastapaino.
- Mattila, K-P. (2007). *Arvostava kohtaaminen arjessa, auttamistyössä ja työyhteisönä*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Maxwell, N., Scourfield, J., Featherstone, B., Holland, S. & Tolman, R. (2012). *Engaging fathers in child welfare services: A narrative review of recent research evidence*. *Child & family social work*, 17 (2), 160–169.
- Miettunen, K. (2009). *Menneisyys ja historiakuva: Suomalainen kuusikymmentäluku muistelijoiden rakentamana ajanjaksona*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Murto, L. (2005). *Käytäntörelevanssi: haasteita sosiaalityön koulutukselle ja tutkimukselle*. *Janus Sosiaalipolitiikan Ja sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti*, 13 (3), 316–328. Noudettu osoitteesta <https://journal.fi/janus/article/view/50319>.
- Mykkänen, J. & Eerola, P. (2014). Sitoutuminen ja vastuu isyyden alussa. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.), *Isän kokemus* (s. 49–74). Helsinki: Gaudeamus.
- Mykkänen, J., Eerola, P., Forsberg, H., & Autonen-Vaaranieniemi, L. (2017). *Fathers' narratives on support and agency: a case study of fathers in a Finnish child welfare NGO*. *Nordic Social Work Research*, 7 (3), 236–248. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/56492> Luettu 23.5.2022.
- Nieminen, J. (2016) *Inklusiivinen maskuliinisuus - kriittisen miestutkimuksen uusi paradigma? Sukupuolentutkimus - Genusforskning* 29 (1), 47–51.
- Närvi, J. (2014). Hoivaisuus epävarmassa työelämässä. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.), *Isän kokemus* (s. 91–113). Helsinki: Gaudeamus.
- Oksanen, J. (2014). *Motivointi työvälineenä*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Onwen-Huma H. (2012). Mitä on sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen? Teoksessa Jokinen, A. (toim.), *Mieskysymys. Miesliike, -työ, tutkimus ja tasa-arvopolitiikka*. Tampere: Tampere University Press.
- Pesonen, A. (2010). *Varhainen vuorovaikutus on suotuisan psyykkisen kehityksen edellytys*. *Duodecim : lääketieteellinen aikakauskirja*, 126 (5), 515–520. <https://www.duodecimlehti.fi/duo98656> Luettu 15.9.2022.

- Petrelis, P. (2004). Naistapaiset hoivaettiset lähestymistavat sosiaalityössä. Teoksessa M. Kuronen, R. Granfelt, L. Nyqvist & P. Petrelis (toim.), *Sukupuoli ja sosiaalityö* (s. 47–75). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. (2004). *Lastensuojelu tänään*. Helsinki: Tammi.
- Pölkki, P. (2004). Lastensuojelun tutkimus- ja kehittämistoiminta. Teoksessa A. Puonti, T. Saarnio & A. Hujala (toim.), *Lastensuojelu tänään* (s. 270–314). Helsinki: Tammi.
- Pösö, T. (1986). *Naisesta naisvanki? Tutkimus naisten rikollisuudesta*. Sosiaalipolitiikan laitos. Tutkimuksia 83. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Pösö, T. (2003). Complicated Gender. Teoksessa C. Hall, K. Juhila, N. Parton & T. Pösö (eds.), *Constructing Clienthood in Social Work and Human Services* (s. 161–176). London and New York: Jessica Kingsley Publishers.
- Pösö, Tarja. (2010). *Havaintoja suomalaisen lastensuojelun institutionaalista rajasta*. *Janus* 18:4, 324–336.
- Rauhala, P-L. & Virokangas, E. (2011). Sosiaalityön tutkimuksen etiikka, opettaminen ja tietoarvo. Teoksessa A. Pehkonen & M. Väänänen-Fomin (toim.). *Sosiaalityön arvot ja etiikka*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Ribbens McCarthy, J. & Hooper, C.-A. (2013). *Family Troubles?: Exploring Changes and Challenges in the Family Lives of Children and Young People*. Bristol: The Policy Press.
- Ruckenstein, M. (2004). Isät ja väkivalta: kilpailevia tulkintoja, toistuvia käytäntöjä. Teoksessa I. Aalto & J. Kolehmainen *Isäkirja: Mies, vanhemmuus ja sukupuoli*, 109–130. Tampere: Vastapaino.
- Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopiston julkaisuja 62: Julkisjohtaminen 4. Vaasa.
- Salo, U-M. (2015): Simsalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet. Teoksessa S. Aaltonen & R. Högbäck (toim.), *Umpikujasta oivallukseen: Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa* (s. 166–190). Tampere: Tampere University Press.
- Scourfield, J. (2003). *Gender and Child Protection*. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Scourfield, J. & Tolman, R. & Maxwell, N. & Holland, S. & Bullock, A. & Sloan, L. (2012). *Results of a training course for social workers on engaging fathers in child protection*. *Children and Youth Services Review* 34 (8): 1425–1432.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0190740912001454>
- Scourfield, J ym. (2013). *Improving the engagement of fathers in child protection*. Caernarfon : NISCHR Welsh Government.
- Scourfield, J. (2014). *Improving work with fathers to prevent child maltreatment: fathers should be engaged as allies in child abuse and neglect prevention*. *Child Abuse & Neglect*, 38, 974–981.
- Silvasti, T. (2014): Sisällönanalyysi. Teoksessa I. Massa (toim.), *Polkuja yhteiskuntatieteelliseen ympäristötutkimukseen* (s. 33–48). Helsinki: Gaudeamus.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 5. uud. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuori, S. (2012). Monikulttuurisuus ja sukupuolten välinen tasa-arvo. Teoksessa J. Kantola, K. Nousiainen & M. Saari (toim.), *Tasa-arvo toisin nähtynä. Oikeuden ja*

politiikan näkökulmia tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen (s. 271–283). Gaudeamus Helsinki University Press.

Varanka, J. (2012). Miehet tasa-arvopoliittisena kysymyksenä. Teoksessa A. Jokinen (toim.), *Mieskysymys. Miesliike, -työ, tutkimus ja tasa-arvopolitiikka*. Tampere: Tampere University Press.

Virtanen, Ira. A. (2018). Tunteista viestiminen miesten ystävyys-suhteissa. Teoksessa P. Eerola & H. Pirskanen (toim.), *Perhe ja tunteet* (s. 261–275). Helsinki: Gaudeamus.

Vuori, J. (2004). Isyyden mallit ja isien valinnat Teoksessa I. Aalto & J. Kolehmainen (toim.), *Isäkirja : mies, vanhemmuus ja sukupuoli* (s. 29–63). Tampere: Vastapaino.

Yeung, W.-J. J. (2013). *Asian Fatherhood*. *Journal of Family Issues*, 34 (2), 141–158.

<https://doi.org/10.1177/0192513X12461133>

b. Järjestöjen ja julkisten toimijoiden verkkosivut

Ensi- ja turvakotien liitto Jussi-työ. Haettu 24.9.2022 osoitteesta

<https://apuaeroon.fi/palvelu/jussi-tyo-2/>

Miessakit ry. Haettu 26.2.2023 osoitteesta <https://www.miessakit.fi/>

c. Opinnäytteet

Aalto, I. (2012). *Isyyden aika: Historia, sukupuoli ja valta 1990-luvun isyyskeskusteluissa*. Akateeminen väitöskirja: Jyväskylän yliopisto.

Huttunen, J. (2021). *Isän merkitys pojan sosiaaliselle sukupuolelle*. Akateeminen väitöskirja: Jyväskylän yliopisto.

Huttunen, E. (2022). Isien osallisuuden toteutuminen lastensuojelun palveluissa – Integroiva kirjallisuuskatsaus. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos. Pro gradu.

Salonen, P. (2010). Onko sukupuolella merkitystä? Miesasiakkaiden näkökulmia sosiaalityön käytäntöihin. Tampereen yliopisto. Sosiaalityön tutkimuksen laitos. Pro gradu.

Tienvieri, S. (2011). Isien kokemuksia kohtaamisista sosiaalityöntekijöiden kanssa. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Pro gradu.

Vaskivuo, S. (2013). Miesten kokemus isyydestään lastensuojelun tilannearviossa. Lapin yliopisto. Sosiaalityö. Pro gradu.

Vuorenmaa, M. (2016). *Äitien ja isien osallisuus perheessä ja lasten palveluissa sekä osallisuuteen yhteydessä olevat tekijät*. Akateeminen väitöskirja: Tampereen yliopisto.

Vuori, J. (2002). *Äidit, isät ja ammattilaiset*. Akateeminen väitöskirja: Tampereen yliopisto.

d. Lainsäädäntö ja yleissopimukset

HE 132/ 2021 Vanhemmuuslaki. Haettu 16.10.2021 osoitteesta https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/vanhemmuuslaki.aspx

Isyyslaki 13.1.2015/11: <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150011>

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609:
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991. Haettu 16.10.2021 osoitteesta https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2#idm45237816750880

e. Tilastot ja muut lähteet

Census Bureau: (2019.) Census Bureau Releases First Ever Report on Men's Fertility. Haettu 20.10.2021 osoitteesta <https://www.census.gov/newsroom/press-releases/2019/mens-fertility.html>

Kallinen, T. & Kinnunen, T. Etnografia. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Haettu 13.8.2022 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/>

THL Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos (2021.) Perhevapaiden käyttö ja kustannukset.

Haettu 2.4.2022 osoitteesta [https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/perheet-ja-vanhemmuus/perhevapaiden kaytto-ja-kustannukset](https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/perheet-ja-vanhemmuus/perhevapaiden-kaytto-ja-kustannukset)

Tilastokeskus (2022.) Äidit tilastoissa 2022. Haettu 5.10.2022 osoitteesta <https://www.stat.fi/tup/tilastokirjasto/aidit-tilastoissa.html> &

<https://test.verkko.stat.fi/tup/poimintoja-tilastovuodesta/kansainvalinen-naistenpaiva.html> Haettu 6.3.2023.

Tilastokeskus (2021.) Isät tilastoissa. Haettu 10.10.2021 osoitteesta https://www.stat.fi/tup/tilastokirjasto/isat_tilastoissa_2020.html

LIITTEET

Liite 1 Taulukko tutkimusartikkeleista

Artikkelin nimi & tekijät & julkaisutiedot	Maa & vuosi	Tutkimuksen aihe ja sisältö	Keskeiset tutkimustulokset
Baum, N.: <i>Gender-sensitive intervention to improve work with fathers in child welfare services</i> . Child and Family Social Work 2017, 22, 419–427.	Israel 2015	Haasteet isien kanssa tehtävässä työskentelyssä ja sukupuolisensitiivinen työskentely lastensuojelussa. Sosiaalityöntekijän tietoisuus omista asenteistaan ja sukupuolierojen havaitseminen.	Kolme havaittua ongelmaa: 1. valtasuhteet 2. pelon tunne 3. erot tavoissa kommunikoida
Ciczowska-Giedzium, M.: (In) <i>Visible fathers in social work with a child and family</i> . Social Work 2021; 36 (2): 127–141.	Puola 2021	Näkymättömät isät – isiä kohdellaan hankalina ja ongelmia tuovina, eikä resurssina tai potentiaalina perheelleen. Miksi (nais)sosiaalityöntekijöiden on vaikea saada isiä osallisiksi lastensuojelun työskentelyyn?	Sosiaalityöntekijän näkökulma: pelko aggressiivisesta isästä. Isässä ei nähdä hyvää. Sukupuolittunut ajattelu ja asenteet: äidin priorisointi. Isän näkökulma: eivät tunne järjestelmää; vaikeus pyytää apua; häpeä ja muut tunteet; pelko lapsen menettämisestä. Miehen tunteita vähätellään ja isät ovat altavastaaajia. Resurssit ja aikapula.
Philip, G., Clifton, J., Brandon, M.: <i>The Trouble with Fathers: The Impact of Time and Gendered- Thinking on Working Relationships Between Fathers and Social Workers in Child Protection Practice in England</i> . Journal of Family Issues 2019, Vol. 40 (16) 2288–2309.	Englanti 2019	Haasteet työskentelyssä isien kanssa lastensuojelussa: isät nähdään joko riskinä tai resurssina (ei-riski – isät) ja kaksinaisajattelusta tulisi pyrkiä eroon. Aika- sekä kulttuuriset tekijät haastavat yhteistyötä ja edelleen äidit nähdään päävanhempina.	Organisatoriset syyt: aikataulut. Lastensuojelun työ on sekä <i>rushed</i> että <i>slow</i> . Nopeat interventiot ja toisaalta pitkät odotteluaikat. Oikea-aikaisuuden haaste sekä prosessin ymmärtämisen merkitys isille. Kulttuuriset syyt: sukupuolittunut ajattelu. Tunteiden salliminen (äidit) ja sallimattomuus (isät). Virheestä äitejä tuetaan, isiä eristetään.
Brandon, M., Philip, G. & Clifton, J. <i>Men as Fathers in Child Protection</i> . Australian Social Work, 2019, 72: 4, 447–460.	Australia 2019	Lastensuojelun työntekijöiden haasteet osallistaa isiä yhteistyöhön. Vanhemmuuden odotukset ovat sukupuolittuneet. Kehitely vuorovaikutusmalli isien ja sosiaalityöntekijöiden välillä.	Merkittyjen ja yhteistyön osalta ulkoringille joutuneiden isien on vaikea päästä takaisin yhteistyöhön. Sekä isien että sosiaalityöntekijöiden rooli vuorovaikutuksen syntymisessä. Molempipuolinen skeptisyys estää yhteistyön. Sosiaalityöntekijät ovat portinvartijoina, ja voivat joko avata tai sulkea yhteistyön ovia. Kun päästään alkuun ja otetaan yhteys, yhteistyö on usein mahdollista. Resurssivaje sekä organisatoriset esteet.
Coakley, T. M., Washington, T. & Gruber, K. <i>Assessing Child Welfare Agency Practices and Attitudes that Affect Father Engagement</i> . Journal of Social Service Research, 2018, 44:3 365–374.	USA 2018	Miten sosiaalityöntekijän asenteet ja taidot vaikuttavat siihen, miten isät ymmärtävät ja saavuttavat asetetut case plan tavoitteet, isien käsitykset. Ennakollinen, suojellinen, sijaishuollon sekä taloudellinen sosiaalityö lapsiperheille.	Sosiaalityöntekijöiden taidoilla ja asenteilla on suuri merkitys sille, miten isät kykenevät jäsentämään tilannetta ja sitoutumaan muutostyöskentelyyn. Asenteilla havaittiin olevan suurempi vaikutus kuin taidoilla. Sosiaalityöntekijän negatiivinen asenne on este isän hyvälle osallisuudelle ja yhteistyön syntymiselle. Sosiaalityöntekijällä on valtaa taivutella, sekä vaikuttaa isän käsityksiin omista kyvyistään. Isät saattavat uskoa, etteivät kykene muuttamaan tilannetta, eivätkä sen vuoksi sitoudu.

<p>Amato, V. <i>The social construction of a possible male gender bias is negatively impacting fathers in child welfare services: Hammering a square peg into a round hole.</i> Journal of Human Behavior in the Social Environment, 2018, 28:4, 466-474.</p>	<p>Kanada 2018</p>	<p>Yhteiskunta suosii äitejä vanhempina, eikä isillä ole yhdenvertaisia oikeuksia. Isä on näkymätön vanhempi. Sukupuolittuneet ennakkoluulot, odotukset ja ajatukset johtavat epäreiluun kohteluun. Isät jäävät ulkokehälle sosiaalityön kohtaamisissa: "hakataan neliötä ympyrän muotoisen reiän läpi", eikä ymmärretä, miksi on haasteita. Onko isää kohtaan systemaattista ennakkoluuloa vanhempana?</p>	<p>Miehet kohtaavat systemaattista ennakkoluuloa heitä kohtaan vanhempina. Sosiaalinen konstruktionismi: isän rooli nähdään äidille toissijaisena ja tämä on isä-lapsi - suhteelle vahingollinen näkökulma. Isän ja lapsen suhdetta ei tueta samalla volyyymilla kuin äidin ja lapsen suhdetta.</p>
<p>Scourfield, J, Smail, P. & Butler, D. <i>A systemic approach to improving the engagement of fathers in child safeguarding.</i> Child Abuse Review 2015, 24 (2) , pp. 129-139.</p>	<p>Englanti 2014</p>	<p>Isien osallisuuden vahvistaminen lapsen hyvinvoinnin turvaamisessa, myös lastensuojelun toimissa. Biologiset sekä muut isät.</p>	<p>Sosiaalityöntekijöillä on usein tietoa, muttei riittävästi taitoja. Tietoisuuden lisääminen koulutuksen avulla sekä kehittymisen mittaamisen työkalut saavat aikaan hyviä tuloksia. Kohderyhmä: hiljaiset ja poissaolevat isät, jotka ovat mahdollinen potentiaali, kunhan saavat kutsun yhteistyöhön.</p>
<p>Fleming, J., King, A., Hunt, T.: <i>Recruiting and Engaging Men as Fathers in Social Work Practice.</i> Evidence Discovery and Assessment in Social Work Practice, 2015, 235-260.</p>	<p>Australia 2015</p>	<p>Isien vähäinen osallisuus ja sosiaalityöntekijöiden rooli siinä, erityisesti lastensuojelussa ja lapsiperhepalveluissa. Äideillä on keskeinen rooli päähuoltajina.</p>	<p>Sosiaalityöntekijät vahvistavat ja tukevat toimillaan stereotyyppisiä ja ennakkoluuloisia sukupuolirooleja. Isien kanssa on vaikeampi työskennellä. Lisäksi etäisyys ja aika haastavat: isät ovat työssä virka-aikana ja etävanhempi on useammin isä. Isien osallisuus riippuu siitä, millainen isän suhde on lapsen äitiin. Isät nähdään useammin uhkana kuin resurssina lapselle.</p>
<p>Clapton, G.: <i>Good practise with fathers in children and family services.</i> Iriss 2017.</p>	<p>Skotlanti 2017</p>	<p>Yhteiskunnan odotukset isää kohtaan ovat nousseet. Isien merkitys lapsille ja perheille on merkittävä. Lapsi- ja perhepalveluissa äiti on edelleen ensisijainen vanhempi, jonka kanssa työskennellään. Isien osallisuuteen on panostettava. Myös koulu- ja nurseery - näkökulmat.</p>	<p>Lapsi- ja perhepalveluissa äiti on edelleen ensisijainen vanhempi, jonka kanssa työskennellään. Isä on usein edelleen sivustaseuraaja, tai ei edes sitä. Miehen voi olla vaikea pyytää apua. Äidin kannustuksella ja tuella on suuri merkitys.</p>
<p>D'Andrade, A. & Sorkhabi, A. <i>Improving Father Involvement in Child Welfare Practice and Research: Conceptual Considerations from the Social Science Literature.</i> Journal of Public Child Welfare, 2016, 10:5, 542-560.</p>	<p>USA 2016</p>	<p>Isien osallisuuden parantaminen lastensuojelun käytännöissä ja tutkimuksessa: käsitteellisiä näkökulmia. Laajempia kokonaisuuksia ja huolia: vanhemmuuden kompetenssi ja sujuva yhteisvanhemmuus. Lisäksi katse köyhimpiin perheisiin ja isiin, joiden oikeudet näyttäytyvät hyvin pieninä.</p>	<p>Panostamalla vanhempien keskinäisiin väleihin ja yhteisvanhemmuuteen, voidaan tukea isien osallisuutta, sillä äidin käsityksillä sekä puheilla isästä on suuri rooli. Erilaisilla vanhemmuuksilla, salliva, autoritääriäinen tai arvovaltainen, on iso rooli lapsen kehityksen suotuisuudelle/ haitoille. Heikoimmassa asemassa ovat isät, joiden lapset syntyvät ei-avioliittoon ja jotka eivät asu lapsensa kanssa. Köyhyyden lisävaikutukset isän osallisuusmahdollisuuksiin.</p>
<p>Ewart-Boyle, S., Manktelow, R. and McColgan, M. <i>Lessons for engaging fathers in Northern Ireland.</i> Child & Family Social Work, 2015, 20: 470-479.</p>	<p>Pohjois-Irlanti 2015</p>	<p>Isien (vähäisen) osallisuuden tutkimus kuudessa perhekeskuksessa Pohjois-Irlannissa: osallistumisen esteet. Sukupuolittuneet käsitykset: <i>äidit ovat vastuuntuntoisia, isät poissa olevia ja näkymättömiä.</i></p>	<p>Aikainen osallistaminen ennustaa parempaa yhteistyötä myös jatkossa. Sosiaalityöntekijöiden asenteiden merkitys. Sosiaalityöntekijöiden pelko väkivaltaista isää kohtaan. Äitejä pidetään pääasiallisina hoivaajina, isä poissa olevina, ja jopa uhkina ja kontrolloijina. Pääasiassa työskennellään äitien kanssa. Erityisesti etäisien huono tilanne. Kulttuurin muutos: miehisyden ja isyyden kriisi. Isien on vaikea nyky-yhteiskunnassa löytää omaa roolia vanhempana. Isä ohitetaan jatkuvasti arjen tasolla. Perhepalvelut koetaan olevan naisille ja lapsille, "eivätkä tosimitiet puhu tunteista". Isät eivät tunnista roolejaan perhehaasteiden ratkaisemisessa</p>

